

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL VIII » NR. 362 » 30 iunie – 6 iulie 2012 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de lașii” » supliment@polirom.ro

Maus: viața ca o poveste cu soareci și pisici

Dragoș Cojocaru

„Maus a fost un album care a schimbat percepția. După apariția lui, banda desenată nu a mai fost privită ca producție pentru copii, iar acum *Maus* a devenit referință cu care orice altă bandă desenată trebuie obligatoriu comparată”, a declarat Art Spiegelman.

ÎN » PAGINILE 8-9

**Eowyn Ivey –
Copila de
zăpadă**

Avanpremieră editorială

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din romanul de debut al scriitoarei Eowyn Ivey, *Copila de zăpadă*, care va apărea în curînd în colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, în traducerea Veronicăi D. Niculescu.

ÎN » PAGINILE 6-7

CRITICI ȘI CRICICAȚI, RECENZENȚI ȘI RECENZAȚI

Lumea literară din ziare și reviste

Cum alege un critic să scrie despre o carte/un autor? Ce face diferența dintre recenzat și nerecenzat? Sînt recenziile, favorabile sau defavorabile, un barometru al vizibilității/popularității produsului și/sau a creatorului său? Răspund anchetei revistei noastre criticii literari Bianca Burța-Cernat, Marius Chivu, Bogdan Crețu, Daniel Cristea-Enache, Doris Mironescu și Angelo Mitchievici.

Citiți dosarul realizat de Florin Irimia ÎN » PAGINILE 3-5

**„Suplimentul de cultură” intră în vacanță pînă pe 25 august.
Le urăm tuturor cititorilor și colaboratorilor o vară plăcută!**

SCRISOARE

PENTRU MELOMANI

**Sergiu Celibidache:
un dirijor în vizorul
serviciilor de
securitate române**

Victor Eskenasy

Scrisă cu vervă și har, în ansamblu bine documentată de Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu, cărții i se pot aduce cîteva corecturi minore, care nu modifică nimic din meritele ei.

ÎN » PAGINILE 12-13

Lucian Dan Teodorovici: „Săbiile, demult ascuțite, se rup deja în bătălii crîncene – iar dincoace, printre «spectatori», scrișnetele din dinți și izbucnirile nervoase au stricat prietenii, înlocuind orice dialog între simpatizanții celor două forțe mari care se înfruntă”.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Balamuc

Lucian Dan Teodorovici

Fiind vorba despre un ultim număr al „Suplimentului” înaintea obișnuitei pauze de vară, ar fi fost poate de dorit să scriu în ton cu vacanța ce se-anunță deja pentru mulți. Politic însă, involburatele săptămâni din urmă nu ne permit nici o clipă de detașare. România a luat-o razna din acest punct de vedere. Săbiile, demult ascuțite, se rup deja în bătălii crîncene – iar dincoace, printre „spectatori”, scrișnetele din dinți și izbucnirile nervoase au stricat prietenii, înlocuind orice dialog între simpatizanții celor două forțe mari care se înfruntă: ceea ce din jurul lui Traian Băsescu

și cea din jurul Guvernului Ponta. Unde e dreptatea? Să încercăm niște răspunsuri.

Dreptatea e de partea lui Traian Băsescu. Numai un orb n-ar observa, spre exemplu, că avem o justiție liberă, care într-o perioadă foarte scurtă a dat două lovitură de imagine teribile: condamnarea lui Adrian Năstase și a lui Sorin Ovidiu Vîntu, doi oameni despre a căror vinovătie în ochii publici nici nu mai are rost să discutăm. Putem merge mai departe, putem discuta și despre încercarea de sinucidere a fostului premier. Alături de susținătorii președintelui, care *in corpore* au clamat o farsă, o strategie care să ducă la păcălirea justiției prin

amînarea sentinței, putem constata și noi fără urmă de dubiu că, având un fular la gît, fiind destul de vivace pentru un om care tocmai se împușcase, neexistând urme clare de sînge pe hainele sale și neauzindu-se vreo împușcătură, Adrian Năstase n-a avut nici o clipă intenția să-și ia viața. Iar cei care s-au grăbit să-l victimizeze sau să-l compătimăescă pe fostul prim-ministru seamănă cu mineri alțior timpuri, porniți în gloață să susțină o minciună, uneori chiar cu violență, fie ea doar verbală deocamdată.

Că justiția e independentă și-și face datoria putem să-o spunem apăsat încă o dată dacă ne gîndim la felul în care i-a urmărit pe medicii ce l-au operat pe Năstase, în mod clar părtinitor (mai ales că unul dintre ei e membru al PSD-ului). Sau dacă ne gîndim la deciziile Curții Constituționale, care au reparat nedreptatea votului uninominial pur, propus de USL – ar fi trebuit să-s-o facă, desigur, și înainte de

alegerile locale, desfășurate constitucional în același sistem, dar e bine că măcar în cele din urmă s-a putut rezolva această anomaliă. Ca să nu mai vorbim despre reprezentarea la Consiliul European, caz în care aceeași Curte s-a exprimat în spiritul dreptății.

Dreptatea e de partea USL-ului. Numai un orb n-ar observa că, cînd s-a instalat Guvernul Ponta, justiția se arată un instrument teribil de împiedicare a acțiunilor sale de salvare a țării. Spectacole la televizor, o asociere forțată între arestarea lui Sorin Ovidiu Vîntu și Adrian Năstase, doi oameni tocmai buni de folosit într-o campanie de imagine împotriva celor care-l contestă pe președinte. Ca să nu mai vorbim despre modul în care a fost receptată încrecărea de sinucidere a fostului premier. O cohortă de „postaci”, mulți de pseudo-intelectuali au călcăt în picioare demnitatea acestui om, punând sub semnul întrebării evidența că acul sinucigaș

chiar a avut loc. O dovedește faptul că sub fularul de la gît se văd bandajele lui Năstase, o dovedește norocul ca glonțul să fi trecut la cîțiva milimetri de zoaia vitală, o dovedește petele de sînge de pe camașa lui Năstase sau de pe cea a politistului, surprinsă insistent de camerele de lucuță. Iar cei care au pornit în această ridicolă teorie a conspirației seamănă cu gloatele de legionari alțior vremii, însetați de sînge.

Că justiția e un instrument prezidențial ne-o demonstrează felul în care au fost hăituți medicii ce l-au tratat pe Năstase, în mod clar specialiști nu doar de renume național, ci și internațional. Sau ne e de ajuns să vedem cum a reacționat recent Curtea Constituțională, declarînd neconstituțional un sistem de vot care, recent, a funcționat perfect constituțional în România, ducînd la validarea alegerilor locale. Ca să nu mai vorbim despre reprezentarea la Consiliul European, caz în care

aceeași Curte a ignorat Parlamentul, a ignorat necesitățile administrative, dînd un verdict favorabil lui Traian Băsescu.

Ar fi fost mult mai multe de spus de ambele părți implicate. Ne oprim însă aici, pentru a avea timp să constatăm că dreptatea, cel puțin în politică, e un concept mai mult decît relativ. Iar în zilele astăzi, cînd și electoratul s-a polarizat aproape dramatic, constatarea a fost mai clară ca oricînd. Ne-am respins categoric unii pe alții, repudiind uneori amicii vechi, în numele unei nebunii politice pe care-o judecam, atât de-o parte, cît și de alta, prin prisma unor valori personale. Ne susținem cu tărie aceste valori, le dăm nota morală necesară. Credem, de ambele părți, că vorbim în numele adevărului. Singura noastră problemă e că adevărul însuși, printre atîtea arestări și spectacole de altă natură, a fost băgat pe nesimțite la balamuc.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPȚI

Aproape de noi, Croația

Radu Pavel Gheo

În fiecare an, de cînd se desprinăvăreasă, ba poate chiar dinainte, încep să mă gîndesc la Croația. Mai exact, la litoralul croat, pe malul croato-italiano-romano-elen al Mării Adriatice. E visul meu personal, locul pe care mi l-aș dori mai aproape – dacă nu geografic, fiindcă asta e mai greu, atunci măcar cultural și instituțional.

Cînd mă gîndesc la Croația, nu mă gîndesc doar la litoralul lor – altfel, unul superb, cu o mare limpede, cum rar mai vezi, și cu straturi de istorie și cultură ce se pot descoperi pretutindeni pe coastă, de la antichitatea greco-latînă, trecînd prin Evul Mediu și Renașterea italiană, pînă la secolul al XIX-lea austro-ungar – totul combinat cu elementul slav și romano-catolic al croaților. Croația e mai mult de atî. Ea este – adică va fi în scurt timp – al douăzeci și optulea stat membru al Uniunii Europene, adică o țară cu care România are toate motivele să aibă legături cît mai strînse. Nu e nevoie de analize geostrategice subtile pentru a înțelege că la ora actuală în Uniunea Europeană există un număr mare de state est-europene ce suferă încă de pe urma fostelor regimuri comuniste și care au probleme similare și interese similare. Toate trebuie să reducă, într-o măsură

mai mică sau (adesea) mai mare, decalajul față de Europa de Vest. Toate trebuie să folosească resursele oferite de Uniunea Europeană cam în aceleași domenii deficitive. Un efort concertat al acestor state, care să se susțină reciproc în privință politicii europene comune pe zonele de interes comun, ar fi în beneficiul tuturor.

Croatia ar putea ajuta România în domenii precum turismul sau protecția mediului. E săcător să auzi clîșee despre frumusețile naturale ale României (altfel numeroase) și să vezi cum sănt ele valorificate de români, mai ales cînd știi sau vezi în ce fel o fac alții. Comparăcia dintre sloganurile turistice ale celor două țări e relevantă. Noi avem acel „Explore the Carpathian garden!”, un slogan mobilizator, dar lipsit de substanță. Croația a Mizat pe litoralul adriatic, cu sloganul „Mediterranean as it once was”, ce s-ar traduce aproximativ cu „Mediterranean area as it was”, ceea ce spune deja foarte multe și atrage printr-o promisiune concretă. Apoi felul în care sănt protejate și valorificate zonele turistice ale Croației – nu doar cele de pe litoral, ci și rezervațiile naturale precum lacurile Plitvice sau delta Neretvei – ar merita luate ca model.

Nu în ultimul rînd – ba, poate, chiar în primul –, românii și croații au în comun un lucru foarte important. În România, satul Carașova din județul Caraș-Severin, o

localitate atestată documentar de la începutul secolului al XIV-lea, trăiește de secole o comunitate croată care vorbește un vechi dialect al limbii croate: dialectul torlakian. Cum cărașovenii reprezintă o comunitate croată izolată într-o zonă majoritar românească, acesta este și singurul loc în care dialectul torlakian s-a păstrat aproape nealterat, nefiind influențat de limba literară standard, elaborată în secolul al XIX-lea.

În cealaltă parte, în Croația, în zona peninsulei Istria, mai există un (foarte) mic număr de vorbitori ai vechiului dialect istro-român, unul din cele patru mari dialecte ale limbii române. Istro-româna este azi o limbă pe cale de dispariție și e nevoie de eforturi din ambele părți (și cea croată, și cea română) pentru păstrarea sau cel puțin susținerea – atît cît mai este posibil – a acestei limbi. Căci moartea oricărei limbi vorbite de oameni e o tragedie culturală.

După cum se vede, ambele țări au pe teritoriul lor cîte o bucătică din patrimoniul cultural imaterial al lumii – dar fiecare pe teritoriul celeilalte. Parcă lucrurile au fost potrivite anume pentru a ne îndemna să colaborăm. Un efort comun de protejare și susținere reciprocă ne-ar face părtăși la un act de cultură cu valoare universală. Iar după aceea, dacă vreți, ne putem compara și litoralurile.

SUPLIMENTUL LUI JUP

SITUATIE ÎN CARE UNUI FOST ELEV ROMÂN îI ESTE DE FOLOS CEEA CE A ÎNVĂTAT LA ȘCOALĂ:

CRITICI ȘI CRITICAȚI, RECENZENȚI ȘI RECENZAȚI

Lumea literară din ziare și reviste

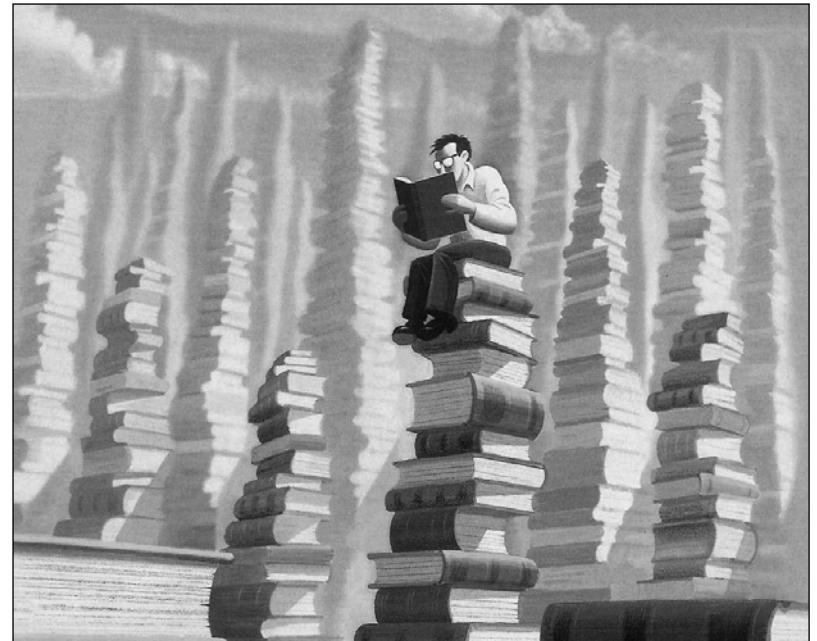
1. Cum ajungeți să scrieți despre o carte/un autor? Cum hotărîți care „merită” extras(ă) din teancul aflat pe masa de lucru? Se mai poartă dorința aceea veche de a descoperi/impune un autor? Ce face pînă la urmă diferența dintre recenzat și nerecenzat?

2. Cît de important mai e pentru un autor să fie recenzat? Sînt recenziile, favorabile sau defavorabile, un barometru al vizibilității/popularității produsului și/sau a creatorului său?

3. Cum a fost de cealaltă parte a baricadei, în postura nu de critic/recenzent, ci de criticat/recenzat?

Cum ați reacționat la recenziile pe care le-ați primit la propriile cărți și cum v-a influențat (dacă v-a influențat) această schimbare de perspectivă?

4. V-ați făcut prieteni/dușmani de pe urma recenziilor scrise? Cît de des ați scris despre cărțile prietenilor? Cîți dintre ei v-au rămas prieteni și după o

recenzie mai puțin elogioasă? S-a întîmplat să scrieți și despre cărți proaste? Dacă da, de ce ați făcut-o?

5. În presa occidentală, se practică obiceiul ca scriitori să se recenzeze între ei, adesea pozitiv. La

noi, lucrul acesta deocamdată nu se întîmplă. Care credeți că sînt motivele pentru care nu am adoptat această practică și ce s-ar întîmpla dacă am adopta-o?

Dosar realizat de Florin Irimia

Bianca Burța-Cernat: Obiecțiile formulate cu bună intenție, bine-venite

1. Nu știu dacă „se mai poartă“ dorința de a descoperi (și, eventual, de a impune – ce orgoliu!) un autor, știu doar că mă surprind din cînd în cînd gîndindu-mă la asta. Unul dintre regretele mele de comentator de literatură este acela de a nu reuși să scriu despre toate cărțile despre care cred că (din varii motive) ar

merita scris. În urmă cu 80 de ani, Persessius, de pildă, reușea să recenzeze/comenteze mai toate aparițiile editoriale semnificative (și adesea chiar mai puțin semnificative) – scriind nu doar despre volumele de prim ordin, ci și despre cele de al treilea raft și acoperind toate genurile literare. Astăzi, dată fiind producția editorială copleșitoare (sub aspect cantitativ), i-ar fi imposibil.

2. Un barometru al vizibilității – cu siguranță! Nu neapărat și o certitudine a valorii literare (în ipoteza că am putea cădea de acord în legătură cu semnificația noțiunii de valoare literară/estetică).

3. Cartea mea (*Fotografie de grup cu scriitoare uitate: proza feminină interbelică*, Editura Cartea Românească, 2011, n.r.) a avut parte de o receptare surprinzătoare de favorabilă. Așa că de ce m-ă plînge?! În orice caz, eventual obiecții, mai ales cînd sunt formulate cu bună intenție (și puțini sunt – cred – critici care pot fi suspectați de rea intenție atunci cînd formulează rezerve), mi se par mai mult decît bine-venite.

4. Nu „judec“ cărțile în funcție de prietenia sau neprietenia cu autorii lor. Am scris însă atât de des pe tema asta, încît în clipa de față nu mai am nici un imbold să reiau „erezii“ deja formulate...

5. Nu aveam impresia că lucrul ăsta nu se întîmplă deja și la noi – și încă nu de ieri, de azi. Voi mai reflecta!

Marius Chivu: Nu se scrie suficient despre cărți pentru că nu mai avem unde

1. Dacă scriitorul este important, voi fi cu atât mai interesat să-i recenzez noua carte; dacă nu e atât de important, pot considera că merită atenție pentru că a scris ceva bun; dacă e un debutant, voi citi carte și voi decide dacă merită sau nu să și scriu despre ea; uneori mă preocupă genul: proza scurtă, spre exemplu; alteori îmi stîrnesc interesul colegii mei cronici care au scris deja despre cartea respectivă... Dar, ca să pot răsfoi carteia înainte de a mă decide dacă scriu sau nu despre ea, trebuie să am acea carte. Or, spre deosebire de marile trei-patră edituri, cele mici nu trimit cărțile criticiilor literari, iar aceștia află după luni, uneori chiar după ani buni de apariția lor. Ca fapt divers, există chiar edituri care nu trimit gratuit exemplare de protocol și încearcă să le vîndă cu discount criticiilor literari.

Mai nou există și problema revistelor/suplimentelor literare dispărute: nu se scrie suficient despre cărți pentru că nu mai avem unde.

2. Eu cred că este esențial. Nici un scriitor nu va fi citit și nu se va impune cu adevărat, nu va primi premii, nu va fi tradus, nu va fi invitat la emisiuni radio-TV, la târguri de carte, nu va fi inclus în cataloage, antologii, în manuale etc. în lipsa receptării critice. În acest moment, nu avem o masă de recenzenți și critici în mediul online suficient de mare pentru a impune un autor inexistent în presa scrisă. Știu că există cazuri de autori de cărți din genuri comerciale care vînd cîteva mii de exemplare existînd doar în mediul online, cronicari însă nu-i vor recenza niciodată (pentru că, în general, nu merită), iar editorii străini nu-i vor traduce niciodată fără un dosar de presă.

3. Cînd am fost recenzat eu însuși, am avut, recunosc, și momente de dezamăgire. De pildă, din cei 4-5 critici literari care mi-au comentat o poveste publicată acum cîțiva ani într-o antologie, numai unul și-a dat seama că era vorba de o rescriere. Inițial, m-au făcut să rîd prin inadecvarea comentariilor lor și mi-am pierdut din respectul pentru părerea lor critică, apoi situația m-a deprimat. Dacă și eu am făcut sau fac la fel, nedreptățind cărțile altora prin neatenție sau ignoranță?! De-asta e bine să existe cît mai multe voci critice, pentru că valoarea unei cărți rezidă din suma receptării.

4. Eu n-am mers la cenacluri decît de

vreo zece ori și nu duc o viață boemă prin cîrciumi sau pe la festivaluri literare, dar din cînd în cînd mai beau cîte o bere cu vreun scriitor pe care-l admir. Asta se întîmplă TOCMAI pentru că mai întîi m-a cucerit cu scrisul lui. S-a întîmplat ca relații de simpatie să se răcească din cauza unor croniști nefavorabile, e inevitabil, dar mai rău a fost cu cei care m-au înjurat pe bloguri și în reviste sau care mi-au trimis amenințări prin email ori prin cunoștințe comune. Și vorbesc aici despre scriitori de primă mînă. Am scris și despre cărți proaste, dar numai dacă aveau o miză: autorul era important, cărțile luaseră vreun premiu, fuseseră lăudate de alți critici...

5. Ba se mai întîmplă. Doar că nu se recenzează: fie se distrug, fie se lăudă, fără argumente în ambele cazuri. Iar asta pentru că, în marea lor parte, nu au formație de eseisti/critici literari. Cînd ați citit ultima oară o carte cu eseuri despre literatură scrisă de vreun poet sau prozator român? Există niște doctorate ajuște cărți, dar în rest nu avem nimic de acest fel. Eco, Rushdie, Pamuk, Fuentes, Lodge, Kundera, Barnes, dar și alți scriitori mai puțin mari au scris și splendide eseuri despre diverse genuri literare, scriitori clasici, literatură, în general. Cu foarte puține excepții, scriitorii de la noi nu știu să scrie și despre literatură.

Continuare în paginile 4-5

Doris Mironescu: „De vreme ce prietenii mi-i selectez și în funcție de inteligența lor artistică, n-a trebuit să scriu despre cărți proaste ale lor”.

Bogdan Crețu: Rostul criticii literare nu este să vîndă carte

Ancheta voastră pretinde un răspuns mai scurt decât întrebările formulate; apreciez acest lucru, e un semn că aveți încredere în posibilitățile criticii de a ajunge rapid la esență. Cronicarul literar chiar astă încearcă mereu să facă: să surprindă esențialul despre o carte într-un ritm alert, spontan.

Cum aleg cărțile despre care scriu? Cred că e mai motivant să scriu despre o carte bună decât despre una proastă. Merită să intervin și să spui lucrurilor pe nume abia atunci cînd, din anumite cauze, cărti călduțe primesc elogii fără măsură. Prin urmare, cărțile despre care apuc să scriu (chiar aceasta este situația, pentru că înțeleg am multe, dar puține duse pînă la capăt) sunt efectul unei selecții din selecție. Teancul cu volume pe care le-as recenza este destul de substanțial, doar că atunci cînd pică *deadline-ul*, trag de urechi una în funcție de stare, chef. Nu sunt un chronicar organizat: mi se întâmplă să nu apuc să scriu despre cărti care mi-au plăcut mult. Dar, de regulă, încerc să

nu trec peste titlurile care chiar mi se par importante. Dar nu-mi reproșez nimic: și cantitativ, și ca miză, cronică literară ocupă un loc neînsemnat în activitatea mea din ultimii ani. Nu aş renunța în ruptul capului la ea, dar nici nu mă limită doar la atît.

Din păcate, nu este o legătură directă între receptarea critică și succesul de public. Scriitori foarte buni precum Radu Aldulescu, Bogdan Popescu sau Horia Ursu nu au succes de public. Un mare romancier ca Nicolae Breban nu mai are nici el. Înschimb, există autori vândabili care, e limpede pentru orice critic onest, sunt de pluton. Nu există, la ora actuală, în România, nici o voce critică atât de autoritară încît să influențeze vînzarea de carte – e un adevăr de care nu trebuie să te temem. Rostul criticii literare nu este să vîndă carte, ci să stabilească, în interiorul breslei, o ierarhie plauzibilă. De aceea, cred că scriitorul care se respectă pune mult mai mult preț pe receptarea critică decât pe succesul de public.

Am scris în ultima vreme în cel puțin două rînduri (în „Observator Cultural“ și în „Ziarul de Iași“) despre neajunsurile inerente la care trebuie să se aștepte un critic de întîmpinare onest; nu înțin să revin asupra temei. Cum a fost de cealaltă parte a barcadei? Nu mă plâng. Am cules cronici nemeritat de laudative și cîteva sceptice. Știu bine că un autor trebuie să accepte cu zîmbetul pe buze orice întîmpinare pe care carteoa sa o sfîrnește. Că mai există și reacții perfide, montate, tendențioase? Sîi acest lucru cred că tîne de firescul receptării. Critica criticii are însă un statut mai special: e vorba de un grup restrîns, de o prost înțeleasă luptă pentru putere, de anumite grupuri de interes etc. Rare critic senin, care să se poată bucura de reușita unui coleg.

Poetii, în schimb, sunt mult mai altruisti. Observ că, în ultima vreme, tineri poeti foarte buni precum Radu Vancu, Ștefan Manasia, Claudiu Komartin, Dan Sociu încep să scrie despre volume de poezie recente și o fac foarte bine; uneori excesiv de prietenesc, dar acesta nu este un păcat de neiertat. Cred că acest lucru se explică și printr-o lipsă de reacție a criticii actuale față de acest fenomen viu, diversificat, care este poezia ultimilor 5-6 ani. Dacă la începuturile anilor 2000 se putea discuta de o receptare generoasă, acum poezia nu mai ocupă prim-planul în interesul criticii de întîmpinare. Eu sunul nu identific un exegat tînăr care să se fi specializat în critica de poezie (mai dificilă, mai nuanțată), așa cum au făcut-o, la vremea lor, un Marin Mincu, Gheorghe Grigurcu, Al. Cîstelecan, Octavian Soviany. Prin urmare, aș spune că, dintre toate genurile, cele mai mari datorii le avem față de poezie.

Daniel Cristea-Enache: Dacă voi am să fiu iubit și mîngîiat de toată lumea, trebuie să-mi caut altă meserie

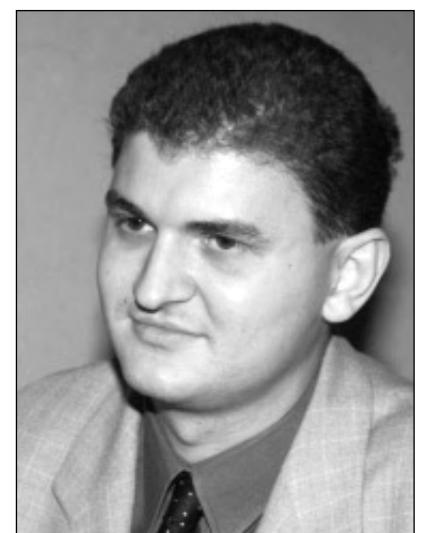
1. Încerc să nu ratez cărțile importante dintr-un an editorial. Importanța lor o cuantifică, desigur, critica de întîmpinare, care uneori cade de acord asupra excelenței unei cărti, alteori nu. Cînd nu e vorba de opere ale unor debutanți, sunt mai multe indicii după care poți approxima relevanța unei cărti. Dar n-o să vă spun care sunt aceste indicii: e secretul meu profesional.

Diferența esențială dintre autorul recenzat și cel nerecenzat e că primul are un tonus bun, în timp ce al doilea e melancolic și atrăs de teorii ale conspirației.

2. Cunosc scriitori „elitisti“ și critici „academici“ care, în teorie, nu dau doi bani pe cronică literară, dar care, în practică, își trec cu multă emoție, în CV, orice cronică scrisă despre o carte a lor. E important ca scrisul tău să fie receptat de criticii literari. Nu e decisiv pentru destinul unui autor (atâtă mari scriitori au fost rău primit la debut), dar e important.

3. Am reacționat – zic eu – normal, mulțumind criticului inclusiv atunci cînd a scris negativ despre o carte a mea. Edrepot fiecăruia să scrie ce și cum crede despre o carte; să-i placă sau să nu-i placă; să-o laude ori să-o desființeze. Dacă o carte slabă va fi lăudată, lauda nu-i va servi, în timp, la nimic. Iar dacă, dimpotrivă, o carte foarte bună va fi „rasă“, carteoa foarte bună se va impune, pe termen mediu și lung, iar „radarea“ va fi, ea, sanctiunată. Deci autorul care se consideră nedreptățit să aibă încredere în carteoa lui și să nu ceară socoteală criticii, fiindcă face impresie proastă.

4. Am o listă întreagă de scriitori care mă antipatizează (ca să folosesc un eufemism) după câte o cronică negativă scrisă despre o carte a lor. Dar astă mi-e

meseria: să fiu antipatizat. Dacă voi am să fiu iubit și mîngîiat de toată lumea, trebuie să-mi caut alta, în nomenclator.

Am avut și reacții foarte frumoase ale unor autori pe care i-am critica: de la Ștefan Agopian la Ion Simuț și de la Dan Lungu, Lucian Dan Teodorovici, Radu Pavel Gheo la Marius Ianuș. Pe cei care au intrat în categoria ranchiușilor n-am nici spațiu, nici chef să-i mentionez.

5. Pe mine mă amuză reciprocitatea în recenzarea pozitivă, indiferent dacă ea este jucată, ca o piesă jâlnică, de scriitori ori de critici. O cronică adevărată făcută unei cărti are un rol foarte important. Nu doar publicul cititor, ci și autorul cărtii – cu condiția să fie lucid – cîștigă de pe urma unei cronică aplicate, oneste și transante. De pe urma reciprocităților avantajoase, nu cîștigă nimeni, în afara Imposturii.

Opera lui Radu Aldulescu, tradusă în Franța și Italia

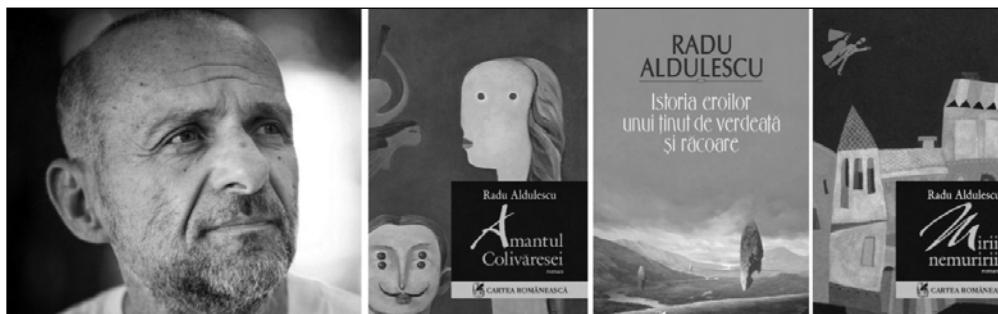
Trei dintre romanele lui Radu Aldulescu, unul dintre cei mai puternici și originali prozatori din literatura română contemporană, vor apărea în străinătate, în anul 2013.

Romanele *Amantul colivăresei* și *Istoria eroilor unui ținut de verdeță și răcoare* vor fi traduse în Franță, iar *Mirii nemuriri* va apărea în traducere în Italia.

Amantul colivăresei (ediția I, Editura Nemira, 1996; ediția a II-a, Editura Cartea Românească, 2006) va fi publicat de Editura Syrites, în traducerea Domnicăi Ilea, ediția franceză a romanului *Istoria eroilor unui ținut de verdeță și răcoare* (ediția I, Editura Nemira, 1998; ediția a II-a, Editura Cartea Românească, 2007) va

apărea la Editura Quidam, traducere de Nicollas Cavailles, iar versiunea în limba italiană a romanului *Mirii nemuriri*, realizată de Aniata Bernacchia, va apărea la Editura Hacca, cu sprijinul Institutului Cultural Român (Translation and Publication Support Programme).

Radu Aldulescu (n. 29 iunie 1954, București) a debutat în 1993, la Editura Albator, cu romanul *Sonata pentru acordeon*, pentru care a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din România (ediția a II-a, Editura Cartea Românească, 2008).

A mai publicat romanele: *Îngerul încălecat* (ediția I, Editura Phoenix, 1997; ediția a II-a, Editura Cartea Românească, 2011; e-book, 2011); *Proorocii Ierusalimului* (ediția I, Editura Publicațiilor pentru Străinătate, 2004; ediția a II-a, Editura Corint, 2006; ediția a III-a, Editura Cartea Românească, 2009; e-book, 2011). În anul 2009 a răspuns unei provocări literare insolite și a scris, după o atență documentare, tulburătorul roman-vérité *Ana Maria și Îngerii* (Editura Cartea Românească, 2010). A scris scenariul filmului *Terminus Paradis* (regizat de Lucian Pintilie), care a obținut Marele Premiu al Juriului la Festivalul de la Venetia, 1998. În anul 2008, Editura Cartea Românească i-a dedicat lui Radu Aldulescu o serie de autor.

Doris Mironescu: Ceea ce scriu mă angajează în mai mare măsură pe mine decât pe cel recenzat

1. Scriu din ce în ce mai rar critică literară de actualitate. Nu pentru că sunt un critic lenș, ci mai degrabă laborios. (George Onofrei mi-e martor!) Așa că selectez cu grijă cărțile despre care scriu. Nu e vorba de ce cărti alege eu din teancul de pe masă; mai degrabă de ce cărti mă aleg ele de pe mine. Nu mă consider un soldat al cauzei literaturii naționale, care nici ea nu-și batte prea mult capul, sănătatea mea servicii. Și cred că ceea ce scriu mă angajează pe mine în mai mare măsură decât pe cel recenzat. Oricât de bizar ar părea, mie îmi pasă mai mult dacă textul meu e unul bun sau prost, decât dacă e de bine sau de rău (și da, o cronică poate fi proastă și dacă e „de bine“). Există cărți care îmi plac mult, dar despre care nu apuc să scriu nimic pentru că nu găsesc tonul potrivit. Deci nu există sansa să produc, cîndva, vreo Istorie a literaturii române contemporane: de „lista“ rezultată din scrierile mele de pînă acum aş fi primul nemulțumit.

2. Comunitatea critică din România e destul de mică. Se spunea acum cîțiva ani: noi scriem, noi citim. Cu toate acestea, cred că lucrurile s-au mai schimbat. Instantele critice s-au multiplicat, critici de mare suprafață sănătoase, precum în anii '60; era și cazul, văzînd aportul literar atât de consistent, ca volum și valoare, al douămiștilor. Dar observ că mă abat de la subiect. Întrebarea era dacă mai contează să fii recenzat astăzi. E o întrebare pentru autor, care trebuie să se decidă dacă își doresc să vîndă și să fie populari sau să fie cîțiva în profunzime și validăți pentru performanța literară. Deși am folosit disjunctia, eu cred că cele două variante sănătoase și că nici un scriitor care se respectă nu va fi mulțumit să vîndă bine, dar să aibă o presă de specialitate proastă. Oricum, dacă piața literară e sănătoasă și

autorii români răzbăt cu succes în străinătate, ar fi cazul să ne asigurăm că există și un cadru funcțional de validare literară în țară. Si, grăție mai ales junei generații critice, el există.

3. Recenziile la cartea mea, *Viața lui M. Blecher. Împotriva biografiei*, apărută anul trecut, le-am primit cu bucurie, pentru că au fost, cam toate, favorabile și chiar pline de simpatie. Astfel, dacă îmi cam desconsideram activitatea de cronicar pînă acum, socotind-o intermitentă și aleatoare, acum sănătatea obligat să o prețâluiesc cu mai mare grijă, deoarece știu că semnalele pozitive date cărții mele se datorează în oarecare măsură și tipului de critic care s-a văzut că aș fi, mai înainte, din cronici. Culmea e că, dacă exercițiul cronicii crește te învingurează (fie în fața cărții pe care o citești, fie izolat metafizic în fața tabloului adversității omenești, dacă vine un autor nemulțumit de cronică se apucă să te încondeieze el prin reviste și pe bloguri), faptul de a fi autor te pună în comunicare cu o seamă de colegi, a căror apreciere îți poate da sentimentul unei comunități și chiar solidarități intelectuale. Dar aici sănătatea și cîțiva critici de autoritate. În mare, s-a cam reșabilișt echipajul de forțe critice al generaților sănătoase, precum în anii '60; era și cazul, văzînd aportul literar atât de consistent, ca volum și valoare, al douămiștilor. Dar observ că mă abat de la subiect. Întrebarea era dacă mai contează să fii recenzat astăzi. E o întrebare pentru autor, care trebuie să se decidă dacă își doresc să vîndă și să fie populari sau să fie cîțiva în profunzime și validăți pentru performanța literară. Deși am folosit disjunctia, eu cred că cele două variante sănătoase și că nici un scriitor care se respectă nu va fi mulțumit să vîndă bine, dar să aibă o presă de specialitate proastă. Oricum, dacă piața literară e sănătoasă și

4. Cam multe întrebări aici. Nu mi-am făcut prietenii prin recenzi. Sper că nici dușmani (adică sper că le-a mai trecut supărarea între timp). Trebuie să zic că despre prietenii am scris rar, dar nu de teama pierderii „obiectivității“, ci de grija de a nu îmi atrage oprobriul comunității noastre, atât de atentă la deontologie încît nu se dă îndărăt de la practica inelegantă a procesului de intenție. De vreme ce prietenii mi-i selectez și în funcție de inteligența lor artistică, n-a trebuit să scriu despre cărțile proaste ale lor. Am ocolit, de obicei, și cărțile proaste ale celorlăți, nu atât pentru că sunt un om blind, nededat la violența de presă, cît pentru că tipul de critică pe care-l practic se bazează pe interpretare, deci pe colaborarea cu textul. Iar dacă textul nu-mi oferă nimic, realitatea nu mai pot să scriu despre el. Și apoi nu mă mai pot amăgi că triez tot ce se publică în România; mă mulțumesc cu gîndul că scriu, în general, despre autori de calitate și că scriu lucruri care să nu poată fi spuse de oricare altul în locul meu.

5. Eu am citit o cronică distrugătoare scrisă în „The New Yorker“ de Nabokov la apariția romanului *Grața* al lui Sartre, și drept că prin anii '40. Așa că nu văd dezastrul în a-i lăsa pe scriitorii români să se recenzeze și unii pe alții. Cîțiva o fac, cu sărm și competență, dar nu în ritmul criticilor „de meserie“. M-ar bucura ca, să zicem, Radu Vancu să scrie mai des critică de poezie. Dar cineva trebuie să-i scrie și versurile, nu?

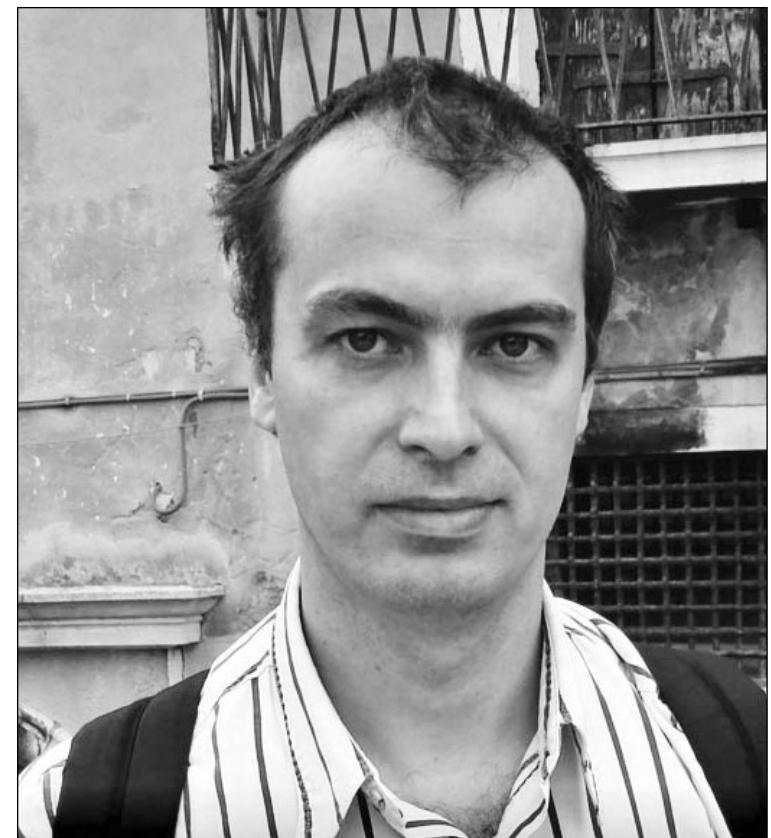
Angelo Mitchievici: Scriu despre autorii care m-au convins deja

1. Un mare profesor, nu-i dau numele, dar unii l-ar putea ghici, mi-a povestit că supune orice carte unui test preliminar. Întîi o răsfoiește, culege impresii, nu mai mult de o frază de încă și colo. Dacă rezultatul este pozitiv, se decide apoi asupra unui fragment și dacă rezultatul este în continuare favorabil citește toată cartea. Nu sunt atît de minutios, atît de eficiente, cînd nu cunosc autorul mă rezum la prima etapă, răsfoiesc cartea, citesc fragmente și mă decid pe loc dacă scriu despre ea sau nu.

2. Nu sunt propriu-zis un critic literar, ci istoric literar; eu scriu în mare parte despre cărțile pe care, citindu-le, le consider meritorii, scriu despre autorii care m-au convins deja și despre cărțile prietenilor, dar acele cărți care îmi plac. Nu scriu „recenzi“, ci mici articole menite nu să rezume cartea, ci să îi pună în valoare mizele teoretice, dar și stilul. Nu doresc să „impun“ un autor, ci să îi fac mai bine auzită „vocea“, tocmai pentru că există o voce care merită să fie auzită. Însă există în mod cert plăcerea de a descoperi un autor nou, e important să susțin o carte remarcabilă a unui tîrnă autor, mă bucură întrarea pe scenă literaturii în sens larg a unor noi personaje. Într-o lume dezinteresată de carte, cei care o concep devin importanți, și trebuie prețuiti pentru aceasta.

3. De foarte multe ori cred că recenzia funcționează și ca un text de tip reclamă, în sens opus, ea poate funcționa și ca un corectiv în măsură să diminueze interesul pentru acel autor sau acea carte. Pentru un autor care nu a dobîndit oarecare vizibilitate, recenzia joacă rolul reclamei, chiar și atunci cînd este mai acidulată. Ea vehiculează un nume, cu sarcasme sau cu încurajări, și stabilește o cotă, oricât de efemeră ar fi judecata critică, îl pune în discuție. Este meritul esențial al „criticilor de întîmpinare“ să anunțe, pentru că altfel valoarea unei opere se sedimentează în timp, cel care-i conferă și un profil durabil. Ca și la bursă, este pusă în joc o potențialitate, unii vor miza pe ea, alții nu. O două carte și apoi o a treia creează stabilitate și precizează identitatea unui autor. În ce mă privește sănătatea și cîțiva critice cu privire la cărțile făcute din recenzi, nu și la cele care transformă recenzia în microseu sau în studiu.

4. În general evit să scriu despre cărțile proaste tocmai pentru că fac rău ceea ce poartă numele de „critică de întîmpinare“. Cu alte cuvinte, îmi aleg cărțile bune și autorii de marcă, indiferent de vîrstă, de notorietatea pe care o au. Nu am avut sentimentul că sănătatea și cîțiva critice diferențiale, noi, „critici“, și ei, autorii „criticați“. Dacă observăți, termenul a „critică“, chiar și atunci cînd este vorba de critica literară, păstrează un sens negativ. De unde să deduce că adevăratul critic

ar trebui să-si reprime plăcerea lecturii, pentru că într-o frigiditate superioară să decidă adevăratul cărti. În realitate, foarte adesea, nici plăcerea textului, nici obiectivarea obstinată nu sănătatea să puse în joc, ci viscerale chinuțe ale cine stie cărei forme de idiosincrasie. Deopotrivă în postura de critic și criticat m-a deranjat amatorismul „recenzenților“ rezolvând procustian situații care le depășeau cu mult competențele. Am văzut confuzii elementare între statutul unor discipline, teoria literară, critica literară și istoria literară. Un tîrnă critic credea că face critică literară pe o carte care vehicula un bagaj conceptual de mare finețe admonestând autorul că se ocupă de nereușitele române ale lui Eugen Lovinescu în loc să dea corect un verdict asupra valorii lor canonice la 100 de ani după scrierea lor. Confuziile elementare mă stupefiază, analfabetismul teoretic al multor recenzenți care se aruncă asupra cărții cu gura larg deschisă și nu reușesc să digere nici primul dumicat al ei mă lasă gînditor. Dincolo de absența din partea recenzenților a unui bagaj teoretic în acutul critic, observ adesea și dificultatea de a ieși din spațiul literaturii române în cel al literaturii universale. În ce mă privește, recenzia joacă rolul deschiderii către dezbatere a unei cărți, nu asum faptul că trebuie să corectez o vizină, ci că trebuie să intru un dialog cu o alta, cea a criticului. Momentul inefabil nu este cel al suprapunerii opinilor, ci a rezonanței pe care un critic literar îl poate da cărții tale chiar și atunci cînd te contrazice. Există însă și critica de tip

matracă, condeiul mînuit ca ciomag sau finețurile de aspidă, exercițul delicios al picurării otrăvii strop cu strop. În ce mă privește, regret o singură cronică, nu pentru că ar fi fost falsă, ci pentru că nu lăsa sanse, și prin aceasta era nedreaptă, și mai ales pentru că era o cronică la cartea unui prieten drag. Am descoperit cu înțelepciunea cea de pe urmă natura subtilă a greșelii mele, însă nu mi-a dispărut sentimentul de regret. În mod cert, nu voi mai pune niciodată o carte mai presus de o prietenie, mai ales acolo unde există spațiu cît cuprinde pentru un exercițiu de admirație.

5. Mă îndoiesc că nu se întîmplă, nu are însă statutul unei practici recunoscute. Există recenzia de tip recomandare a cărții ca produs pe o piată a cărții. Se presupune că acolo faci mai puțin critică literară cît marketing. Mi se pare o idee bună ca scriitorii să se recenzeze între ei, să își manifeste afinitățile și solidaritatea. Înțeleg însă și ceea ce îi reține. Uneori prietenia funcționează ca un bun liant, o prietenie care se bazează pe afinități, pe admirare, pe respect reciproc. Ca autor sănătos să îndatorat cîtorva prietenii care mi-au recomandat cărțile și pentru felul realmente inteligent, inspirat în care au făcut-o. Ce poate fi mai frumos decât o prietenie care trece și prin acest univers particular, inefabil al cărții.

Revin la întrebarea dumneavoastră și vă spun că eu am adoptat această practică. Scriu despre cărțile prietenilor, scriu despre cărțile prietene, adică despre acele cărțile care îmi transmit ceva.

Eowyn Ivey - Copila de zăpadă

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din romanul de debut al scriitoarei Eowyn Ivey, *Copila de zăpadă*, care va apărea în curînd în colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, în traducerea Veronicăi D. Niculescu.

– Fragment –

Zăpada era perfectă. Se prindea în straturi dense în timp ce o rostogoleau pe pămînt, făcînd bulgări. Mabel l-a făcut pe ultimul, mai mic, pentru cap, iar Jack le-a aşezat pe toate unul peste altul. Silueta abia îi ajungea la talie.

— E cam micuț, a zis el.

Ea s-a dat un pas înapoi și l-a cercat de la distanță.

— E numai bun, i-a răspuns.

Au îndesat niște zăpadă în crăpăturiile dintre bulgări, au netezit marginile. El s-a îndepărtat de lumina lămpii și a ferestrei colibei, intrînd într-un pîlc de copaci. S-a întors cu două crengi de mesteacăn și a înfipăt cîte una de fiecare parte a creației lor. Acum avea brațe.

— O fată. Hai să facem o fetiță, a zis ea.

— Bine.

Ea a îngenuncheat în zăpadă și a început să modelizeze partea de jos ca o fustă ce se evaza din fetiță de zăpadă. Să-a trecut palmele pe deasupra, înlăturînd din straturile de nea și subînd conturul, pînă ce a semănat cu o copilă. Cînd s-a ridicat, l-a văzut pe Jack lîrind cu un briceag.

— Gata, a zis el.

S-a dat un pas înapoi. În zăpada albă erau sculptați niște ochi perfecti, minunați, un nas și buze mici, albe. El i se părea că putea distinge chiar și poemii și o bărbie mititică.

— Ah.

— Nu-ți place?

Părea dezamăgit.

— Nu. Ah, nu. E atîț de frumoasă. Doar că n-am știut...

Cum ar fi putut să-și exprime în cuvinte surprinderea? Niște trăsături

atîț de delicate, modelate de mîinile lui aspre, era de parcă i-ar fi întrezărît dorințele. Cu siguranță că și el își doreșe copii. Vorbiseră despre asta adesea la început, cînd se căsătoriseră, glumind că vor face o echipă de fotbal, dar plănuind de fapt să aibă doar trei sau patru. Ce amuzant ar fi fost Crăciunul cu o casă plină de micuții, își spuseseră în prima lor iarnă tăcută petrecută împreună. Era o atmosferă solemnă pe cînd își deschideau darurile primite unul de la celălalt, dar sperau că la un moment dat diminetile de Crăciun vor răsună de copii care aleargă și tipă de încîntare. Ea cususe o sosețică pentru primul lor născut, iar el desenase planurile pentru un căluț de lemn pe care urma să-l construiască. Oare avea să fie o fată sau un băiat? Cum ar fi putut ști că după douăzeci de ani tot fără copii vor fi, doar un bărbat în vîrstă și o femeie în vîrstă singuri în sălbăticie?

Pe cînd stăteau acolo împreună, ningea mai puternic și mai iute și de-abia se mai vedea la distanță mai mare de un metru și ceva.

— Îi trebuie niște păr, a zis el.

— Ah. M-am gîndit și eu la ceva.

Jack s-a dus spre hambar, Mabel către colibă.

— Uite, a strigat ea din cealaltă parte a curții cînd a ieșit din nou. Mânusi cu un deget și un fular pentru fetiță.

El s-a întors cu o legătură de iarbă sălbatică și galbenă de lîngă hambar. A înfipăt-o fir cu fir în zăpadă, alcătuind un păr rebel și galben, iar ea a înfășurat fularul în jurul gîtelui și a pus mânusile în vîrful crengilor de mesteacăn, cu firul roșu care le unea trecînd prin spatele copilei de zăpadă. Sora lui Mabel le împliește din lîmă roșie, iar fularul avea un model pe care Mabel nu-l mai văzuse înainte – strop de rouă, îi zisea sora ei. Prin modelul larg, Mabel putea vedea zăpada albă.

A fugit într-un colț al colibei, unde creștea o tușă de merisor. A cules o mînă de fructe înghețate, s-a întors la față făcută din zăpadă și a stors sucul acestora pe buzele ei. Zăpada s-a colorat într-o nuanță delicată de roșu.

Ea și Jack au rămas unul lîngă altul, privind fata de zăpadă.

— E frumoasă, a zis ea. Nu crezi? E frumoasă.

— Ne-a cam ieșit, nu-i aşa?

Stînd nemîșcată, Mabel a început să simtă umzeala din hainele îmbibațe și să tremure.

— Ti-e frig?

A scuturat din cap.

— Hai înauntru să ne încălzim. Mabel n-ar fi vrut să se termine. Zăpada liniștită, apropierea. Dar dinții au început să-i clănească. A încuvîntat din cap.

Înăuntru, Jack a mai pus cățiva bușteni de mesteacăn în sobă, iar focul a troșnit. Mabel s-a apropiat cît de mult a îndrăznit și și-a tras jos mânusile ude, pălăria, haina. El, la fel. Bulgări de zăpadă cădeau pe plită și sfîrâiau. Rochia ei atîrnă grea și udă, lipindu-i-se de piele, iar ea și-a descheiat-o și și-a scos-o. El și-a dezlegat ghetele și și-a scos cămașa umedă peste cap. Curînd erau goi și tremurau unul lîngă celălalt. Ea nu și-a dat seama că erau complet dezbrăcați decînd el s-a apropiat și i-a simtît mișa aspră pe șale.

— E mai bine? a întrebat-o.

— Da.

Ea și-a întins brațele peste umerii lui, unde pielea îi era încă rece la atingere, iar cînd și-a lipit nasul de curbura gîtelui lui, a văzut cum zăpadă topită îi ațîrnă în picuri prin barbă.

— Hai să ne băgăm în pat, a zis Jack.

Chiar după atîția ani, ceva înauntru ei încă mai palpita la atingerea lui, iar vocea lui, răgușită și soptită în urechea ei, îi înfiora și-a spinării. Dezbrăcati, s-au dus în dormitor. Sub pături, au bîjbîi fiecare după trupul, brațele și picioarele, sira spinării și soldurile celuilalt, pînă cînd au regăsit liniile familiare și delicate, asemenea pluriilor dintr-o veche hartă ce a fost îndoitoit iar și iar de-a lungul anilor.

Apoi au rămas întîniș împreună, Mabel cu obrazul pe pieptul lui.

— N-o să pleci la mină, nu-i aşa?

El și-a apăsat buzele pe creștetul ei.

— Nu știu, Mabel, i-a soptit în păr. Fac și eu tot ce pot.

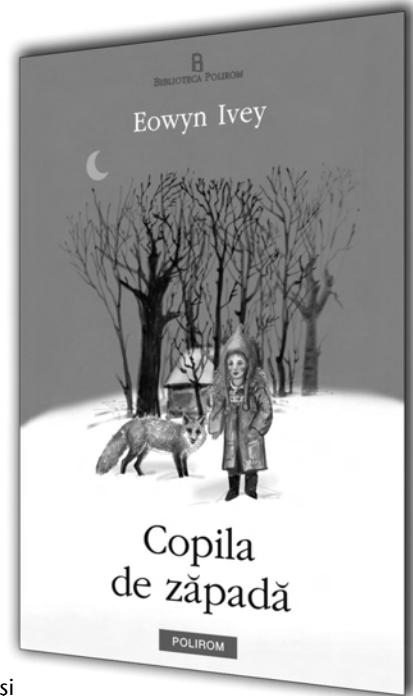
Jack s-a trezit pe frig. În puținele ore în care dormise, vremea se schimbăse. Își putea da seama după miroș, o simțea în mîinile cuprinse de artrită. S-a ridicat într-un cot și s-a întins spre noapte, pînă a găsit chibriturile și-a aprins luminarea. Spatele și umerii îi erau înțepenite în timp ce își cobora picioarele din pat. A rămas așezat pe marginea patului pînă cînd frigul a devenit insuportabil. Nu departe de perna pe care dormea Mabel, gheata se strecurase printre bușteni, cu cristalele sale frânjurate. A înjurat încet și i-a tras pătura

CARTEA

Copila de zăpadă (2012), romanul ei de

debut, îmbină admirabil atmosfera de basm a ținuturilor acoperite de zăpadă din Alaska și realitatea dură a vieții de fermier într-o regiune sălbatnică, neprietenoasă, care nu-și dezvăluie ușor secretele. Ajunși deja la jumătatea vieții, Jack și Mabel se luptă să-și clădească o viață nouă în Alaska anilor '20, însă durerea pricinuită de lipsa copiilor sapă o prăpastie tot mai adîncă între ei.

Într-o clipă de exaltare, la căderea primei zăpezi din an, cei doi clădesc o copilă de zăpadă cu chip delicat, buze trandafirii și păr bălai. Nu mică le este însă mirarea a două zi, cînd descoperă că fetiță de zăpadă a prins viață, ca și cum povestea Snegurocikăi, ce încîntase copilăria lui Mabel, ar fi devenit dintr-odată realitate. Din acea clipă, Faina, copila de zăpadă, va deveni parte din familie și prezența ei delicată, candidă, zglobie le va schimba viețile pentru totdeauna. *Copila de zăpadă* împletește cu subtilitate și sensibilitate realismul magic al scriitorilor sud-americani cu o proză dură, viguroasă, dramatică în stilul lui Jack London.

peste umeri. O casă caldă, sigură – nici măcar atîț nu-i putea oferi. A dus sfesnicul în camera principală. Ușa metalică și grea de la sobă a zăngănit puternic cînd a deschis-o. Cîțiva cărunci ardeau mocnit în cenușă.

Cînd s-a întins după ghete, a zărit pe fereastră o fluturare printre copaci. A rămas lîngă geamul tivit cu flori de gheată, privind cu atenție afară.

Zăpada proaspătă se așternuse ca o plăpumă peste pămînt, sclipind și strălucind argintie în lumina lunii. Hambarul și copacii din depărtare erau doar niște contururi vagi. Acolo, la marginea pădurii, a văzut-o din nou. O scînteire alb-albăstrie. Era încă năuc de somn. A încis încet ochii, i-a deschis iarăși și a încercat să se concentreze.

Iat-o. O siluetă mică ce se itea printre copaci. Ce era aceea, o fustă? Un fulgar roșu la gît și păr alb atîrnîndu-i pe spate. Micuță. Iute. O fetiță. Alergînd la marginea pădurii. Apoi dispărînd între copaci. S-a aplecat ca să le vadă mai bine. Lumina argintiu-albăstrie era

Jack s-a frecat cu palmele la ochi. Nu dormise destul. Astă trebuia să fie. Prea multe zile lungi. A părăsit fereastră și și-a vîrît picioarele în ghete, lăsînd și-returile nelegate. A deschis usa, iar aerul rece i-a tăiat răsuflarea. Zăpada îi trăsnea sub ghete în timp ce mergea către stiva de lemn. Abia cînd se întorcea cu un braț de lemn de mesteacăn a observat fetiță lor de zăpadă. A pus lemnul jos și s-a dus cu brațele goale acolo unde se aflase aceasta. În locul ei era un morman mic de zăpadă răscolută. Mânusile cu un deget și fularul dispăruseră.

A împins zăpada cu vîrful ghetei.

Un animal. Poate un elan o dărâmăse. Dar fularul și mânusile? Un corb sau o gaîță canadiană, poate. Se știe că păsările sălbatice fură lucruri. Cînd a dat să se întoarcă, a observat urmele. Lumina lunii cădea în adîncituri. Urmele 48 49 treceau prin zăpadă, se îndepărtau de colibă și se pierdeau printre copaci. S-a aplecat ca să le vadă mai bine. Lumina argintiu-albăstrie era

slabă, asă că la început nu și-a crezut ochii. Cojot sau poate rîs. Altceva. S-a aplecat mai bine și a atins urma cu vîrfurile degetelor goale. Urme de om. Mici. De mărimea unui copil.

Jack tremura. Pielea i se făcuse de găină, iar degetele goale de la picioare îl dureau de frig în ghete. A lăsat urmele și mormanul de zăpadă, și-a stiuvit lemnele în curbura brațului și s-a dus înăuntru, închizînd iute ușa în urma lui. În timp ce vîrba fiecare bucătă de lemn în sobă, se întreba dacă n-o va trezi gălgăia pe Mabel. Era doar ochii lui, care-i jucau fește. O să-și revină în zori. A stat lîngă sobă pînă cînd focul a început iarăși să duduie, apoi a închis ușita.

S-a cubărit sub pătură, lipit de trupul cald al lui Mabel, iar ea a gemut ușor în somn, dar nu s-a trezit. Jack a stat întins lîngă ea, cu ochii larg deschiși și mintea vîjîindu-i, pînă cînd în cele din urmă s-a cufundat într-un fel de somn care nu era cu mult diferit de starea de veghe, un somn derutant și agitat, unde visele cădeau și se topeau ca fulgii de zăpadă, unde copiii alergau cu pasi ușori printre copaci, iar fularele filffiau în ciocurile corbilor negri.

Cînd Jack s-a trezit din nou, soarele răsărise, iar Mabel era în bucătărie. Iși simțea trupul obosit și înțepenit, de parcă n-ar fi dormit deloc, ci și-ar fi petrecut noaptea despicînd lemne sau legînd baloți de fin. S-a îmbrăcat și, în sosete, s-a îndreptat spre masă. Mirosea a cafea și a clătită.

— Cred că a mers, Jack.

— Ce?

— Aluatul acela fermentat pe care mi l-a dat Esther. Uite, gustă-le.

Mabel a pus o farfurie cu clătită pe masă.

— Ai dormit bine? l-a întrebat. Arăți absolut distrus.

Cu o mînă pe umărul lui, s-a întins peste el, ca să îi toarne cafea în cană, din ibricul de email albastru. El a ridicat cană, a tînuit-o caldă între palme.

— Nu știu.

Cred că nu.

— E tare frig afară, nu? Dar frumos. Toată zăpada astă albă. Atît de luminoasă.

— Ai ieșit pe-afară?

— Nu. Nu de cînd am dat o fugă la toaletă în toiu noptii.

El s-a ridicat de la masă.

— Nu mânânci micul dejun? l-a întrebat.

— Mă duc doar să iau niște lemne. Era cît pe ce să se stingă focul.

De data asta și-a pus haina și niște mănuși înainte să deschidă ușa. Neaua reflecta lumina soarelui atît de puternic, încît și-a mijit ochii. S-a dus la stiva de lemne, apoi s-a întors spre colibă și a văzut copila de zăpadă, sau ceea ce mai rămăsese din ea. Tot doar un morman neînțelesit de omăt. Nici urmă de fular. Nici urmă de mănuși. Exact așa cum fusese astă-noapte, însă acum era o realitate limpede ca lumina zilei. Si urmele de pași încă treceau prin zăpadă, traversau curtea și dispărăreau între copaci. Apoi a văzut iepurele mort. Un iepure de zăpadă alb, lîngă trepte de la intrare. A trecut pe-alături fără să se opreasca. Înăuntru, a lăsat lemnele să cadă cu zgromot pe podea, lîngă sobă, apoi a rămas privind în gol.

— Tu ai observat ceva? a zis el în cele din urmă.

— Te referi la ger?

— Nu. La ceva ieșit din comun.

— Adică?

— Mi s-a părut că aud ceva azi-noapte. Probabil n-a fost nimic.

După micul dejun, Jack s-a dus să hrănească animalele. În drum spre hambar, a însfăcat iepurele mort și l-a tînuit pe lîngă corp, așa încît Mabel să nu-l observe pe fereastră. Odată ajuns în hambar, l-a privit atent. Putea vedea unde fusese strîns de gît, cel mai probabil cu un laț subțire, care îi trecuse prin blana albă și prin puful fin de dedesupră. Era înghețat bocnă. Mai tîrziu, după ce s-a îngrijit de animale, s-a dus în spatele hambarului și a aruncat iepurele mort cînd de departe a putut, între copaci. Cînd s-a întors la colibă, Mabel încălzea apă pentru spălat.

— Ai văzut urmele? l-a întrebat peste umăr.

AUTOAREA

Eowyn Ivey s-a născut în Alaska, unde locuiește și în prezent, alături de soțul și fiicele sale. A studiat jurnalismul la Western Washington University și a urmat cursuri de *creative non-fiction* la University of Alaska Anchorage.

A lucrat vreme de zece ani ca jurnalist la ziarul „Frontiersman”. și-a făcut debutul ca scriitoare cu povestiri publicate în antologia *Cold Flesh* (2010) și în jurnalul literar „Cirque”. În prezent, lucrează la librăria independentă Fireside Books, fiind într-o permanentă legătură cu cărțile și cu cititorii.

— Ce urme?

Ea a făcut semn către fereastra.

— A, alea. Trebuie să fi fost o vulpe.

— Puii săn în regulă?

— Da, săn bine. Sunt bine toti.

Jack a dat jos pușca de deasupra ușii și i-a zis că se duce după vulpe. Acum știa ce îl neliniștește în privința urmelor. Începeau de la mormanul de zăpadă și duceau într-o singură direcție – se pierdeau în pădure. Nu existau urme care să vină spre curte.

Serpuiau printre mesteceni, peste bușteni căzuți și împrejurul tufelor uscate de trandafir sălbatic. Jack a urmat cotiturile și bucele. Nu părea a fi urmele unui copil rătăcit. Mai degrabă ale unui animal sălbatic, o vulpe sau o hermină. Tîsnind încă și colo, gonind pe deasupra zăpezii, făcînd mici ocoluri înapoi și iar înapoi, pînă cînd Jack nu mai fost sigur dacă erau aceleși. Dacă se rătăcise, de ce nu venise la ușă? De ce nu ceruse ajutor? Si urmele nu mergeau către drumul căruței, către sud, către oraș și alte gospodării. Ci se plimbau printre copaci fără o direcție anume, iar cînd a privit înapoi peste umăr, n-a mai putut vedea coliba și a înțeles că urmele serpuiau către nord, către munți. Urmele de ghete se intersectau încă și colo cu altele, de astă dată deosebite. De vulpe, încrucișîndu-se cu cele ale pașilor copilei, apoi dispărînd. A continuat să meargă pe urmele copilei. De ce s-ar ține o vulpe după o fetiță printre copaci? Se uită înapoi și înapoi, pînă cînd Jack nu mai era sigur dacă erau aceleși.

Jack s-a oprit lîngă un plop căzut, s-a sprînjinit de trunchiul lui gros. Pe semne că se depărtase de urmele inițiale. Si-a șters sudoarea de pe frunte. Era frig, dar aerul era uscat și nu bătea vîntul, iar el se încinsese. S-a întrebat dacă nu se încurcase. Probabil că în tot timpul astă mersese pe urmele vulpii. S-a întors și s-a aplecat să le cerceze, aproape asteptîndu-se să vadă urma perniței și a ghearelor. Dar nu, erau tot urme plate, de mărimea tălpiei unui copil.

S-a mai tînuit o vreme după ele, pînă cînd s-au pierdut unduindu-se într-o viroagă mică și printr-o pădure deasă de molizi întunecat. Nu se putea strecura cu ușurință printre copaci aceia. Deja plecase de ceva vreme. S-a întors și l-a trecut un fior de teamă – atît de absorbit privirea în jos, la urmele pașilor, cînd venise, încît nu prea dăduse atenție peisajului dimprejur. Copaci și zăpada arătau la fel în toate direcțiile. Apoi și-a amintit de urmele ghearelor lui în zăpadă. Avea să fie cale lungă și întortocheată pînă acasă, dar aşa o să ajungă.

Mabel aștepta neliniștită la ușă cînd s-a întors. Si-a șters mîinile de șorț și l-a ajutat să-și dea jos haina.

— Începusem să-mi fac griji.

Jack și-a încălzit mîinile lîngă sobă.

— Ei? Ai găsit vulpea?

— Nu, doar alte urme, peste tot.

Nu i-a zis de copilă sau de iepurele mort de pe treptele casei. Cumva, se gîndeau că ar tulbura-o.

Radio
România
Cultural

Espresso

Cu Daniela Ivanov și Radu Croitoru

De luni până vineri, de la ora 7.15

La Radio România Cultural

și pe www.radioromaniacultural.ro și www.radiocultura.ro

Din 4 iunie

Radio România Muzical

trece la garderoba de vară

Vara 2012

aceeași muzică de calitate

Radio
România
Muzical

se audă în FM (97,6 și 104,8)

live online

www.romania-muzical.ro

Art Spiegelman a primit anul acesta, din partea ministrului Culturii din Franța, un Ordre des Arts et des Lettres, iar un editor american, la două decenii de la triumful lui *Maus*, a scos pe piață *Meta Maus*, combinație de carte și DVD plină de desene și interviuri.

Maus: viața ca o poveste

Într-o țară în care dragostea pentru banda desenată nu a atins niciodată intensitatea celei din Europa, Japonia sau SUA, este mai mult decât lăudabil efortul Editurii Art de a publica în românește cîteva romane grafice foarte importante, dar care se adresează nu numai bedefililor, ci și altui public. Au apărut pînă acum două volume ale lui Marjane Satrapi (*Persepolis* și *Broderii*), un Mattotti (*Stigmata*) și, iată, acum, vede lumina tiparului la noi *Maus – Povestea unui supraviețuitor*, unul dintre cele mai importante romane grafice din istoria BD.

Dragoș Cojocaru

Asta fiindcă autorul lui *Maus*, americanul Art Spiegelman, este unul dintre acei autori care au făcut pentru BD ceea ce Bradbury sau Heinlein au făcut pentru science fiction – l-au scos din „ghetto“ și, grăție unui Pulitzer special în 1992 (primul comics care cîștigă acest premiu), l-au transformat în lectură „respectabilă“.

Maus a fost creat la începutul anilor '70, însă serializarea sa a început cu adevărat în anii '80, în paginile revistei antologie „RAW“ pe care Spiegelman a editat-o împreună cu soția sa și care era o adevărată publicație „purtătoare de cuvînt“ a BD-ului „alternativ“ american. În ciuda succesului de critică, el a găsit greu un editor pentru publicarea în volum, lucru care s-a întîmplat abia în 1986 (primul volum) și 1991 (al doilea),

moment în care apariția lui *Maus* a avut efectul unei bombe – brusc, toți cei care nu știau asta, aveau să descopere că banda desenată poate fi și altceva decît reviste ilustrate pentru copii. A fost prima oară cînd o bandă desenată a atrăs atenția criticiilor în asemenea măsură, iar premiul Pulitzer oferit un an mai tîrziu avea să îl transforme pe Spiegelman într-o adevărată vedetă. *Maus* a fost un bestseller confirmat de celebră listă din „New York Times“ și a fost tradus pînă în prezent în 18 limbi.

Art Spiegelman s-a născut în 1948 în Suedia și ajunge încă din copilărie în Statele Unite, unde avea să fie foarte repede atras de desen și reviste ilustrate. Publică prima oară la 16 ani, studiază artă și filosofia și devine o vedetă a BD-ului underground de la sfîrșitul anilor '60. Creează fanzine, desenează, formează o adevărată mișcare artistică alături de alte vedete ale „mediului“. După ce, la începutul anilor '90, renunță la editarea lui „RAW“, Spiegelman intră în redacția „New Yorker“, prestigiosul hebdomadar cultural american, unde realizează o celebră copertă pentru numărul din 24 septembrie 2001, primul după atentatele de la 11 septembrie. Cu toate acestea, după cîteva luni, părăsește revista, acuzînd „conformismul editorial care se înstăpînește în mass media americană.“

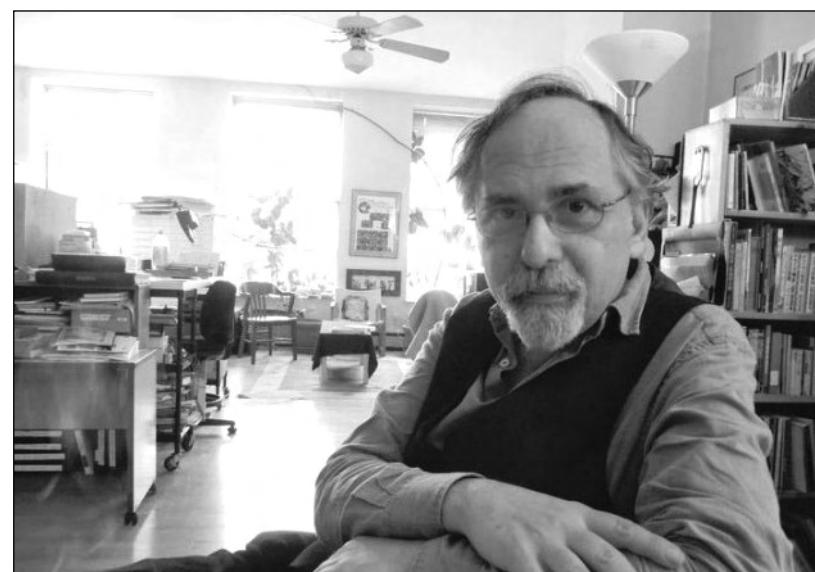
În anii care urmează, Spiegelman publică mai mult în reviste europene – nouă său album, *In the Shadow of No Towers*, care transcrie felul în care a trăit momentul 11 septembrie, fiind refuzat spre publicare de mai multe periodice importante din SUA. Albumul va fi însă primit cu cronică elogioase pe ambele părți ale Atlanticului.

Anul acesta, după un mare premiu în 2011 la Salon de la Angoulême, Art Spiegelman a primit din partea ministrului Culturii din Franța un Ordre des Arts et des Lettres, iar un editor american, la două decenii de la triumful lui *Maus*, a scos pe piață *Meta Maus*, un soi de „making of“ complex, combinație de carte și DVD plină de desene și interviuri.

Operă autobiografică, *Maus* este o poveste împărtită între „prezent“ (în care autorul stă de vorbă, în anii '78-'79, cu tatăl său, Vladek Spiegelman) și „trecut“, în care prezintă experiențele prin care a trecut tatăl său înainte de război, trecerea prin lagările naziste și viața după Holocaust, pînă la emigrarea în SUA. Spiegelman optează să reprezinte grupurile naționale prin diverse animale – evrei sunt șoareci („maus“ înseamnă șoarece în limba germană), germanii sunt pisici, francezii broaște, englezii pești, iar polonezii porci. Nu e zoomorfism gratuit, ci o referință la propaganda nazistă care îi prezenta pe evrei drept șoareci. Desenul este minimalist, Spiegelman explicînd că a avut nevoie de multă vreme pentru a dezvoltă un stil vizual care să „fie ușor de privit“ și să nu se impună asupra povestii.

Astăzi, Spiegelman vede *Maus* uneori ca pe un fel de blestem. „Reprezintă o continuă problemă pentru mine și alți artiști“, mărturisea el într-un interviu acordat ziarului „The Guardian“. „A fost un album care a schimbat percepția. După apariția lui, banda desenată nu a mai fost privită ca producție pentru copii, iar acum *Maus* a devenit referință cu care orice altă bandă desenată trebuie obligatoriu comparată. Cultura de masă este groaznic de stupidă... pot să spun că, după *Maus*, nu am făcut decît să caut metode să mă distanțez de el.“

Autorul lui *Maus*, Art Spiegelman

te cu șoareci și pisici

Underground și alternativ

Piața de bandă desenată în Statele Unite este dominată fără drept de apel de „mainstream comics“, adică de imensa producție de supereroi a principalelor edituri de gen. În umbra acesteia s-a dezvoltat însă, din anii '60, o lume a comics-urilor „underground“ din care s-a format apoi, în anii '80, o bandă desenată „alternativă“ sau independentă, care permite autorilor să producă opera în afara canoanelor stricte ale marii industrii.

Comics-urile underground au apărut în deceniul al saptelea, în strînsă legătură cu cultura underground, mișcarea beat și hippy, dar s-a bazat pe operele unor artiști anteriori precum George Harryman, autorul lui *Krazy Kat*. De asemenea, ea a mai fost influențată de famoasele „biblii din Tijuana“ (publicații erotice de opt pagini, pe hârtie proastă, vîndute pe sub mîină cu mare succes în perioada interbelică), de revistele publicate de EC Comics (în general producții horror ce și-au trăit clipa de glorie în anii '50, înainte de a fi opriate de cenzură) sau de revista umoristică „Mad“, a cărei influență asupra culturii populare americane a fost imensă.

Reflectînd mișcările contestatare ale anilor '60-'70, cultura și ideile hippy și liberalizarea moravurilor, comics-urile underground și-au permis să abordeze alte subiecte și să utilizeze alte maniere de tratare decît comics-urile „mainstream“. Existînd mai ales la nivelul „small press“, în fanzine, aceste benzi desenate au avut era lor de aur începînd din anii '60. Autori precum Robert Crumb, Gilbert, Shelton, Wally Wood, Vaughn Bode etc. au început să publice opera care nu doreau să fie „un obiect artistic“, ci să vehiculeze mesajele contraculturii americane, opinii critice la adresa societății de consum, a războiului din Vietnam, problemele legate de drepturile civile și rasiale sau valoarele promovate de hippiți.

Succesul acestor benzi desenate în SUA avea să impulsioneze apoi mișcări de același gen în întreaga lume. De asemenea,

succesul lor de public și de critică a dus la „recuperarea“ unora dintre cei mai mari autori de gen de către edituri mai „respectabile“. Din anii '70, BD-ul „underground“ devine tot mai recunoscut de „mainstream“, iar editurile „mainstream“ încearcă să creze și produse pentru un public mult mai adult.

Ca răspuns la această inițiativă, din anii '80, pe bazele culturii „underground“ se creează o cultură a „comics-urilor alternative“ care, prin gen, stil și subiecte, doare să ofere altceva cititorilor decît vesnicile înfruntări dintre supereroi. De asemenea, scena alternativă a fost creată și ca răspuns la decăderea celei „underground“, aşa cum explică chiar Art Spiegelman, creator și editor, în epocă, al importantei reviste RAW: „Ceea ce părea o revoluție se dezumflase devenind un stil de viață. Comics-urile underground căpătaseră o imagine stereotipică de produse obsedate de sex, droguri și senzații iefuite. Fuseseră băgăte înapoi în dulap, alături de pipele pentru marihuana sau mărgelele hippiților, iar lucrurile înțepău să devină tot mai urîte“.

Încercînd să creeze o nouă bandă desenată, mai matură și mai puțin (sau deloc) supusă canoanelor „mainstream“, noii autori au început să realizeze opere mult mai ambițioase artistice. Foarte importantă pentru „mișcare“ a fost revista „RAW“, care a fost fondată în 1980 de Art Spiegelman și soția lui, Françoise Mouly, și care era o antologie de noi BD-uri care publica și mulți autori europeni. A fost urmată de „Weirdo“, o revistă creată de vedeta underground Robert Crumb, de „Zap“ și „Arcade“ și de „Heavy Metal“, varianta americană a celebrei reviste franceze „Metal Hurlant“.

„RAW“ și-a încetat apariția în 1991. Dar, din anii '80 începătoare, piața alternativă din SUA (și din întreaga lume) a căpătat o importanță sporită, oferind cu adevărat „alternativa“ pentru publicul mult mai intelligent, matur și cultivat la producția industrială de „mainstream“.

CE FILME MAI FAC AUTORII DE BD?

O fabulă cu Animal'z

Enki Bilal reprezintă cazul special al unui mare autor de benzi desenate (albu-mele sale se vînd în sute de mii de exemplare) care a reușit să devină și un regizor destul de apreciat. Din 1990 începătoare, el a realizat *Bunker Palace Hotel*, *Tycho Moon* și, recent, cunoscutul *Immortal Ad Vitam*, adaptare a unuia dintre cele mai cunoscute albume ale sale, foarte bine primită de public și critici.

În ultima vreme, pe lîngă un nou album BD (*Julia & Roem*), Bilal îl creaază la o nouă adaptare a precedentului său album, *Animal'Z* (2009), o altă poveste postapocalitică ce dă prilejul realizării altui festival de imagini grandioase, combinație de imagini reale și digitale.

Acțiunea din western-ul apocaliptic *Animal'Z* se

petrece într-un viitor neprecizat în care planeta însăși s-a revoltat împotriva agresiunii repetate a oamenilor. Toate legile geologice, geografice și climaterice ale planetei au fost date peste cap și puținii supraviețuitori rătăcesc printr-un peisaj suprarealist în care țestoasele

zboară, Pirineii s-au înălțat cît Himalaya, iar Marea Baltică a devenit un desert. Supraviețuitorii, și ei modificați de o genetică pornită razna, bîntuie acest peisaj în căutarea puținelor surse de apă rămase.

La fel ca în cazul *Immortal*, Bilal pare interesat mai degrabă să se inspire din propriul album decît să se dedea unei adaptări pur și simplu. *Animal'Z* este anunțat astfel drept „un obiect

revoluționar, animat de o puternică intenție artistică“ sau, cum a declarat autorul în martie, la Salonul Cartoon Movie din Lyon, va fi „primul film de animație hibridă din lume“. Astănu explica mare lucru, dar confirmă faptul că filmul, aidomă lui *Immortal*, va fi o combinație de imagini, actori reali și grafică digitală.

Scenariul, semnat de Bilal și Olivier Roth, va fi

însă un pretext pentru imagini spectaculoase, cu acești cowboy care bîntuie peisajul pămîntesc de după momentul în care planeta a decis să se schimbe, „la fel ca un animal care se scutură pentru a se debarasa de paraziți“, scene care în album nu există.

„Vor fi peisaje vii, care se transformă pe ecran, în contact cu supraviețuitorii“, explică Bilal.

„Vom întîlni animale precum delfinii în interiorul căror oamenii pot să se deplaseze, grație hibridizării. Într-un asemenea univers, unii își vor permite experiențe excitante în care eu unul văd un simbol ultim al decadenței.“

Filmul, aflat încă în fază de preproducție, nu va vedea lumina marilor ecrane mai devreme de 2014.

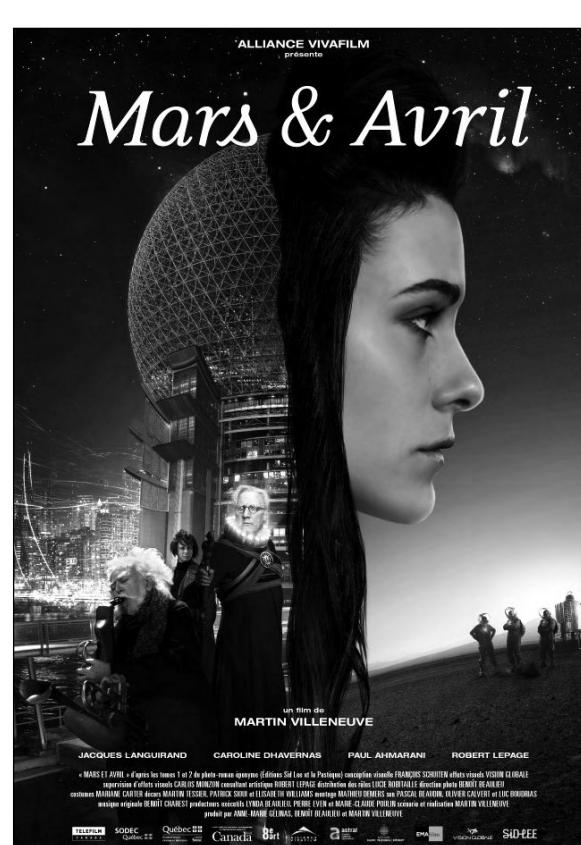
Mars et Avril

Alături de Benoit Peeters, belgianul François Schuiten este uluitorul autor al seriei *Orașelor Obscure*, o suitură de ucronii în care filosofia și arhitectura se îmbină pentru a construi un complex univers alternativ ucronic în care Jules Verne își dă mîna cu René Magritte, Gustave Dore și Victor Horta. Ocazional, între două *Orașe Obscure*, Schuiten mai este invitat să realizeze decoruri și design pentru diverse filme precum *Gwendoline*, *Taxandria* lui Raoul Servais sau, mai recent, *Busola de Aur*. În 2009, Schuiten a fost chiar actor în filmul complicei său Benoit Peeters, *Le dernier plan* – povestea unui tîrn regizor român care merge în Franța pe urmele unui celebru dizident dispărut, film ce i-a avut în rolurile principale pe Florin Piersic Jr., Mihai Dînvală și Pierre Arditi.

Anul trecut însă, Martin Villeneuve, un regizor

debutant din Canada, l-a convins pe Schuiten să creeze designul filmului

sau *Mars et Avril*, o fantezie impresionantă vizual și care este realizată

cu un buget de numai 2 milioane de dolari.

Schuiten este cea mai bună alegere pentru acest film al cărui subiect pare o rudă apropiată a stilului de poveste marca Schuiten & Peeters: un love story dintr-un charismatic septugenar care face muzică pe instrumente inspirate din corpul femeilor și muza sa, o tinără artistă, totul petrecîndu-se în momentul în care oamenii se pregătesc să cucerească un Marte fantasmagoric, iar o mișcare anti-cibernetică vrea să încetinească curgerea timpului.

Acest univers futurist, așa cum este dezvăluit în primul trailer al filmului, va fi un deliciu pentru fanii BD care vor recunoaște în aproape fiecare cadru „marca“ lui Schuiten, dar, pentru a vedea filmul în întregime, vor mai avea de așteptat măcar pînă în toamnă, cînd *Mars et Avril* va avea premieră în Canada.

Adriana Babeți: „Nu mi s-a întîmplat niciodată în ultimii 20 de ani să am sufletul atât de plumbuit din cauza unor întîmplări din jur care, aparent, nu mă privesc direct, dar care trec prin mine ca niște sulige“.

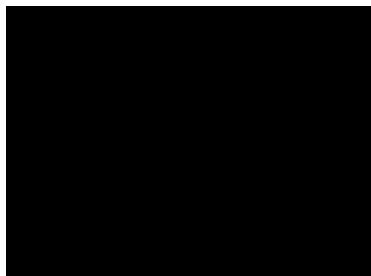

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Un pumn de prozac

Dacă n-ar fi insistat tinerii suplimentiști, aș fi stat și săptămâna asta în văgăuna mea, ca o cărtiță tristă, orbecând prin galerii în căutarea unui locșor cît de căt linisit. Ar fi păcat, mi-a spus Florin. Se intră în vacanță și ar cam trebui dat un semn în pagină că rubrica nu moare. Pentru că știm amândoi că sgr la sgr nu scoate ochii și că unde-s doi segeriști puterea crește, am zis da și m-am pus pe cugetat și pe scris. Nu înainte însă de a anunța că sgr=secretar general de redacție; ceea ce și Florin lorga și eu sănțem la revistele noastre. Primul impuls acum, în dimineața de vineri, 29 iunie 2012, după o noapte mai mult albă, e să scriu cîteva rînduri despre cum mi s-a înnegurat sufletul în ultima vreme și, în chip de rubrică despre bucuriile mărunte care ne înseninează viața, să mîzgălesc cu negru un ditai dreptunghiul, pînă în josul paginii, semn că nu mai am nimic de spus și că văd totul întunecat. Așa:

Știi că trucul e vechi, dar mi se pare că acum, în ce mă privește, asta ar fi cea mai cinstiță soluție, dacă tot n-am ce scrie. Nu mi s-a întîmplat niciodată în ultimii 20 de ani să am sufletul atât de plumbuit din cauza unor întîmplări din jur care, aparent, nu mă privesc direct, dar care trec prin mine ca niște sulige. Unele (cele mai multe) vin din ce se întîmplă în ringul politic. Sînt bine știute: lovitură după lovitură, KO după KO (fără nimic sportiv și bărbătesc la mijloc), nedreptate după nedreptate, minciună după minciună, răfuială după

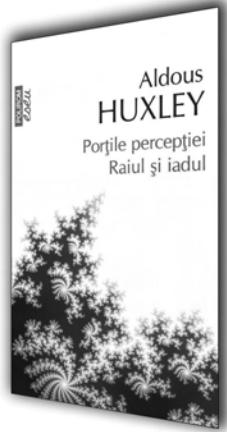
răfuială. Altele se petrec chiar în mica mea preajmă: nervi, scandaluri, urlete, tensiuni în pragul exploziei. De parcă un vîrtej sinistru ne-ar fi absorbit pe toți și ne-ar fi întunecat mintile. Cum bine spunea, de la mare distanță, C.B.: *mania.ro* sau, dacă vreți cu diacritice, *mînia.ro* – asta-i adresa noastră din ultima vreme.

Și totuși, și totuși. Au fost cîteva întîmplări care m-au făcut să nu trec direct pe prozac și care m-au ajutat să-mi țin firea. Iată-le: întîi, faptul că am reafiat frumusețea și rostul solidarității și că ne-am redescoperit, după multă vreme, de aceeași parte a baricadei, cînd am susținut ICR-ul. Am fost alături, pe strada Alba-Iulia din Timișoara sau în curtea galeriei Triade sau la conferința de presă, toate generațiile, indiferent de simpatii ideologice, estetice, politice. Cu fermitate, dar și umor, de la copilului Ioana și Vlad purtîndu-și țânțos papioanele, pînă la maturii și vîrstnicii deschinți parcă dintr-un roman interbelic. Apoi cele două zile ale loanei Pîrvulescu la Timișoara, cu o conferință excepțională, *Caragiale viu*, și cu o lansare de zile mari a amintirilor culinare și a rețetelor din *Intellectuali la cratiță*, pe care i-am organizat-o fastuos, cu public mult, în Sala barocă a Muzeului de artă din oraș.

Aș mai adăuga o plimbare ireală cu vapoarea electric Duffy pe care le-am făcut-o cadou după examen masteranzilor de la jurnalism, pentru că au fost istei și sărguincioși. Da, aș putea spune că în după-amiaza aceea de iunie am simțit o bucurie pură, alături de cei 13 tineri, cum stăteam și ascultam povestile căpitelanului care ne purta încet de-a lungul Begăi, de parcă am fi fost la Venetia ori Amsterdam, dar mai ales cum am încremenit cu toții, în tăcere, la capăt de drum, lîngă vechea uzină de apă, îmbătați de miroslul caprifoiului și teilor, de trilurile suitelor de păsări și de blîndețea lumini.

Sinele intolerabil

În 1953, la propunerea psihologului Humphry Osmond (inventatorul termenului „psychedelic”), Aldous Huxley, stabilit demult în Statele Unite (la Hollywood, iar apoi undeva în deșertul californian), acceptă să ia o doză de mescalină (principiul activ al peyotl-ului, o specie de cactus nord-american) și un an mai tîrziu publică *Portile percepției*, o carte în care descrie pe larg experiențele avute sub influență substanței. Se spune însă că peyotl-ul nu reprezenta tocmai o nouătate pentru autorul *Minunatei lumi noi*, care ar fi experimentat „drogul” încă din 1930, cînd, aflat la Berlin, Aleister Crowley l-a convins în timpul unei cine să guste puțin din rădăcina magică.

Florin Irimia

Revenind în California și în 1953, la jumătate de oră de la ingerarea celor patru zecimi de grame de mescalină, Huxley, înregistrat pe toată derularea experimentului, începe să fie conștient de anumite modificări în percepție. Așa cum el însuși recunoaște, nu a fost niciodată înzestrat cu o prea mare imagine vizuală, cuvintele poetilor nu i-au evocat niciodată imagini, în pragul somnului nu are „vizuni hipnagogice” și doar printre un efort de voință reușește să evoce, nu foarte dinamic însă, lucruri ce s-au întîmplat într-un trecut mai mult sau mai puțin apropiat. Așadar, tîne el să precizeze, mescalina nu i-a produs vizuni cum se întîmplă în alte cazuri, fețe, siluete de oameni și animale, peisaje, spații enorme, clădiri crescînd magic ori metamorfozîndu-se, „mareea schimbare” petrecîndu-se doar „pe tărîmul faptului obiectiv”. Astfel, prima observație pe care o considernează este „dansul lent al unor lumi aurii”, dar nu ni se precizează locația. Apar curînd „suprafete de un roșu-somptuos” care se dilată în „modele mereu în schimbare. Cînd încide ochii, vede un complex de structuri cenușii”, ce se îscău în valuri de sfere palid-albăstrui“. După încă o oră se găsește în biroul său contemplînd o vază în care se află un trandafir roz, o garofă și clam cu gălbui și un iris violet-palid. Ceea ce dimineață părea un ciudat aranjament floral, acum s-a transformat în „miracolul existenței în propria sa nuditate“. Florile strălucesc

în „propria lor lumină interioară, aproape frămătînd sub greutatea semnificației ce le-a fost dată“, iar semnificația lor, atît de „intensă“, constă „nici mai mult nici mai puțin decît în faptul că erau – o vremelnicie egală totuși vietii eterne, o pieire perpetuă egală totuși ființei pure, un mănușchi de detaliu minusculă și unică în care, prin nu știu ce paradox indiciabil, dar de necontestat, se lasă văzută sursa divină a existenței în totalitatea sa“. Cărțile din bibliotecă strălucesc și ele în culori luminoase, intense: „roșii ca rubini, legate în jad alb, cărți de agat, de acvamarin, de topaz galben, cărți de lapislazuli“. Toate sunt pline de un înțeles întrinsec, „gata să sără de pe raft, insistînd să-mi capteze atenția“. Spațiul este în continuare perceput ca mai înainte, dar devine lipsit de autoritate. Timpul pare să existe „din belșug“ și este neimportant. Mobila nu mai are nici ea relevanță din punct de vedere utilitar, ci pur estetic, numai bună de contemplat, dar o contemplație neobișnuită care anulează granițele dintre subiect și obiect. „Am petrecut mai multe minute (...) nu contemplînd forme din bambus ci, de fapt, fiind forme de bambus – sau mai degrabă fiind eu însuși în ele; sau, și mai exact, (...) fiind non-eul meu în non-eul care era scaunul“, precizează scriitorul. Faldurile pantalonilor devin și ele impregnate de „faptul-de-a-fi“, iar posesorul lor le consacră minute bune din ziua în cauză. „Așa ar trebui să vedem“, exclamă el de mai multe ori, „așa arată lucrurile în realitate.“ Dar comitet cu exclamația, are loc și conștiințizarea faptului că dacă am ajunge să vedem aşa, „nu am mai vrea să facem niciodată altceva“. E important aici de precizat că Huxley, pe urmele filosofului englez C.D. Broad (inspirat la rîndu-i de Bergson), consideră că „funcția creierului, a sistemului nervos și a organelor de simt ar fi în principal *eliminatorie* și nu productivă. Orice persoană este în orice moment capabilă să-și amintească tot ce i-a întîmplat vreodată și să perceapă tot ce se petrece în univers“, este el de părere. Astfel, „creierului și sistemului nervos le revine rolul să ne protejeze, să nu ne lase copleșit și deruatați de o masă de informații în cea mai mare parte inutile și irrelevante, percepute și amintite clipă de clipă, blocîndu-le și permitîndu-i să treacă doar unei selecții restrînse și speciale, dar folositoare din punct de vedere practic“. Dar mescalina (și, vom vedea în curînd, nu numai ea) slăbește ceea ce scriitorul numește „valva reducătoare a creierului“, permitînd și lucrărilor, „inutile“ să ne invadze conștiința. Problema care apare este că efectul acestor „lucruri inutile“ asupra conștiinței este atît de mare, încît o multime de alte „lucruri“ își pierd din importanță. Am văzut cum spațiul și timpul devin irelevante, cum contemplarea înlăuciește acțiunea, este rîndul oamenilor să-și piardă din relevanță: „Silit de cercetător să analizez și să raporteze ceea ce fac (...), am constatat că ocoleam deliberat privirele celor ce se aflau în cameră cu mine, abînîndu-mă în mod deliberat să fiu prea

SEMNALE

Jorge Luis Borges, *Istoria universală a infamiei*, traduceri de Irina Dogaru și Cristina Hălică, colecția „Top 10+“, Editura Polirom, 144 de pagini, 16.95 lei

Istoria universală a infamiei reprezintă debutul lui Jorge Luis Borges. Amestecul de realitate și ficțiune din acest volum va deveni o caracteristică importantă a prozei sale de mai tîrziu.

Istoria universală a infamiei este construită ca o colecție de povești medievale, în care visele și magia sănt realități amestecate printre mistere și prevestiri cu aer tainic. Personajele unor astfel de iluzii nu-s Feti-Frumoși cu stea în frunte, ci „eroi sătui de fumul de tutun și alcool, eroi cu pălării de paie cu panglici colorate, eroi afectați de boli rușinoase“, pe care doar onoarea, loialitatea față de cauze demult pierdute îi mai animă.

„Dacă îl citești pe Borges frecvent și cu atenție, devii borgesian; a-l citi înseamnă o activă o conștiință a literaturii în care el a pătruns mai departe decît toți ceilalți.“ (Harold Bloom)

Philip Roth, *La revedere, Columbus*, traducere din limba engleză și note de Ona Frantz, colecția „Biblioteca Polirom“. Seria de autor «Philip Roth», Editura Polirom, 336 de pagini, 29.95 lei

Volumul *La revedere, Columbus* (1959) reprezintă debutul lui Philip Roth, unul dintre cei mai importanți autori americani, singurul scriitor în viață a căruia operă va fi publicată într-o ediție completă și definitivă de Library of America.

La revedere, Columbus, distins cu Houghton Mifflin Literary Fellowship Award, cuprinde nuveleta care dă și titlul volumului, o poveste de dragoste dintre un evreu de douăzeci și trei de ani, fără prea mulți bani, și o adolescență evreică dintr-o familie bogată, precum și *Convertirea evreilor*, *Apărătorul credinței*, *Eppstein*, *Nu poți cunoaște omul după cîntecul pe care-l cîntă și Eli, fanatical*, cinci povestiri despre neînțelegerele dintre părinți și copii, dar și dintre adulții din diaspora evreiască din America.

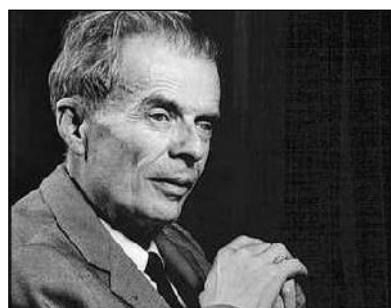
„Spre deosebire de noi, cei care venim pe lume orbii și dezgoliti, domnul Roth ni se prezintă înzestrat cu unghii, păr și dinti – și cu un limbaj coerent. Este talentat, spiritual, plin de forță și se desfășoară ca un adevărat virtuoz.“ (Saul Bellow)

„*La revedere, Columbus*, volum recompensat cu Houghton Mifflin Literary Fellowship Award, reprezintă debutul lui Roth – și încă unul impresionant. Găsim aici zbucium și vigoare, iubire și ură, ironie și compasiune.“ (The New York Times)

conștient de prezența lor. Era vorba chiar de soția mea și de un domn pe care îl respectam și îl agream foarte mult, dar ambi faceau parte din lumea de care, pentru moment, mescalina mă mintuse - lumea eurilor, a timpului, a judecătilor morale și a considerentelor utilitare, lumea (și tocmai acest aspect al existenței omenești doream să-l uit, mai presus de toate celelalte) autoafirmării, a fuldilei, a cuvintelor supraevaluate și a ideilor venerate ca niște idoli". Puțin mai tîrziu, uîndu-se la faimosul autoportret al lui Cezanne (o reproducere dintr-un album), cel în care pictorul poartă o pălărie mare de paie, „capul prinde viață, aidoma unui strigo!", și-l privește la rîndul său pe vizitor. „Ce mai pretenții! Cine naiba se crede el?", exclamă, puñind în rîs, scriitorul, după care realizează că întrebarea e adresată de fapt întregii omeniri. Cine se cred oamenii?, altfel spus, de ce nu văd lucrurile cu adevărat importante, lucrurile la care merită să te uiți, „lucrurile fără pretенții, mulțumite să fie ele însеле și nimic în plus, în largul lor în aseitate, fără să interpreteze un rol și fără să încerce, nebunește, să o pornească solitar (...) sfidind luciferic harul lui Dumnezeu?". Ascultînd, puțin mai tîrziu, *Suita lirică* a lui Alban Berg, Huxley are aceeași reacție disprețuitoare: „Cît își plînge de milă!, am ricanat, lipsit de compătimire. (...) Cui îi pasă de sentimentele lui? De ce nu e în stare să se concentreze pe altceva?"

Sentimentul că a mers prea departe

Invitat la o plimbare prin grădină, scriitorul constată că, „desi corpul și cugetul

meu păreau să se fi disociat aproape complet unul de celălalt - sau, ca să fiu mai exact, conștientizarea lumii externe, transfigurare, nu mai era însotită de conștientizarea organismului meu fizic“, poate să se ridice, să meargă, să deschidă ușii cu un minimum de ezitări. „Straniu sentiment (...) acela că «eu» nu mai era unul și același lucru cu brațele și picioarele din «afară», (...) și nici gîtuș și nici capul nu se confundau cu «eul». Straniu, dar te obișnuiai repede. „Pe măsură ce experiențele senzoriale devin mai puternice, iar contemplarea frumosului-de-a-fi se transformă din deosebit în mirific, și din mirific în de-a dreptul ulitor, scriitorul intră în panică și brusc are sentimentul că a mers prea departe. Așa trebuie să arate nebunia, își/ne spunem el, refîndu-se în mod special la schizofrenici. Rememorînd acele clipe, ce-și amintește este senzatia că era coplesit, că din secundă în secundă urma să se dezintegreze „sub presiunea unei realități mai mărete decât ar fi putut să suporte un cuget, obișnuit să trăiască mai tot timpul în lumea confortabilă a simbolurilor“. Splendidul devine însăși atunci cînd realizează că neomenescul există, este permanent aici lîngă tine, incomprehensibil, dar real, iar de unul singur, fără nici un ghid care să-l însotească, spiritul nu poate îndura prea mult o asemenea confruntare. Ceeace nu însenămă că, odată efectul mescalinei trecut, nu va fiinji din nou să reinstre în universul permanentelor revelații.

Cum să lăsăm „trăirile vizionare“ să ne umple ființa

„Majoritatea bărbătilor și femeilor duc o viață atîț de nefericită, în cel mai rău caz, și de monotonă, săracă și limitată în cel mai bun caz, încît impulsul de a evada, îndemnul de a se transcendă pe sine, chiar și numai pentru cîteva clipe, este și a fost dintotdeauna una dintre cele mai de seamă dorințe ale sufletului.“ Altfel spus, din cele mai vechi timpuri și pînă azi, omul a dorit să creeze și apoi să deschidă Porti în Zid (după formularea lui H.G. Wells), aici întrînd deopotrivă arta și religia, carnavalurile și saturnaliile, dansul

și ascultarea oratorilor, la care se adaugă toate sedativele, narcoticile, euforizantele și halucinogene naturale posibile, plus, mai nou, cele obținute în mod artificial. Spre deosebire de alcool și tutun, spre deosebire de cloral, barbiturice, benzodiazepine și bromuri, Huxley sustine că mescalina este modalitatea ideală (cel mai puțin toxică și fără să creeze dependență) pentru a ne separa de „sinele intolerabil“ cu a sa „îmbrățișare sufocantă“ și a călători la antipozii vizionari ai Cugetului, în Cealaltă Lume, lumea Cugetului Fără Limite, cum o numește scriitorul în următorul eseu, *Raiul și Iadul*, publicat în original în 1956, ca o continuare la *Portile Percepției*. Într-adevăr, concede el aici, există și alte căi, nu doar ingerarea de substanțe halucinogene (Huxley a experimentat mult și cu un alt drog care ulterior avea să ajungă faimos, acidul lisergic, cunoscut și ca LSD), de a face această călătorie - hipnoza, postul, asceza, auto-flagelarea, inhalarea dioxidului de carbon (și producerea lui în corp prin diverse mijloace), lampa stroboscopică, toate avînd rolul de a reduce eficiența asănumitei valve reductoare a creierului și a lăsa „trăirile vizionare“ să ne umple ființa. Meticulos, Huxley le discută pe fiecare în parte, analizîndu-le virtuțile vizionare, eseul său devenind treptat un fel de incursiune în istoria omenirii din perspectiva felului în care a încercat să pătrundă dincolo de Zid în lumea Cugetării Atotunificate.

Huxley n-are nici un dubiu cu privire la existența divinității, a unei forme de Rai și de Iad (la care putem avea acces chiar înainte de a muri), a unei lumi infinit mai vaste, mai fascinante, dar și mai înfricoșătoare decât cea la care avem acces prin puterea perceptiilor noastre comune, a mintii și creierului nostru în starea lor „naturală“. A fost atîț de convins, încât cu cîteva ore înainte de a muri i-a cerut soției să-i facă o injecție intramusculară cu 0,1 mg de LCD. După ce am citit cartea de față, mi se se pare o rugămintă cît se poate de firească...

Aldous Huxley, *Portile percepției. Iadul și Raiul*, traducere de Mihai Moroianu, colecția „Eseuri și confesiuni“, Editura Polirom, 2012

BIBLIOTeca DIN PETRILA DE ION BARBU

WILLIAM SHAKESPEARE

MULT ZGOMOT PENTRU UN NIMIC

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri,
de la 20.00
cu George Onofrei

Dan Lungu, reprezentantul României la Festivalul Literar al Sardiniei

În perioada 29 iunie – 1 iulie 2012, la Gavoi, Italia, va avea loc cea de-a IX-a ediție a Festivalului Literar al Sardiniei. La ediția din acest an, România va fi reprezentată de scriitorul Dan Lungu și de traducătoarea Ileana Maria Pop.

Astfel, sămbătă, 30 iunie, la ora 17.15, în piața Mesubidda din Gavoi, Dan Lungu va participa, împreună cu tînărul scriitor venețian Giovanni Montanaro, la un dialog moderat de Chiara Valerio, scriitor și critic literar. Dan Lungu este unul dintr-înțeții și mai traduși scriitori din noua generație, cărti ale sale fiind publicate în zece limbi: franceză, germană, italiană, spaniolă, poloneză, slovenă, maghiară, bulgară, greacă și turcă. În Italia au apărut următoarele traduceri din

opera sa: *Il paradiso delle galline. Falso romanzo di voci e misteri* (traducere de Anita Natascia Bernacchia, Manni, 2010); Dan Lungu și Radu Pavel Gheo (coordonatori), *Compagne di viaggio. Racconti di donne ai tempi del comunismo* (traducere de Mauro Barindi, Anita Natascia Bernacchia și Maria Luisa Lombardo, Sandro Teti, Roma, 2011) și *Sono una vecchia comunista* (traducere de Ileana M. Pop, Zonza, 2009 – ediția I și Aîsara, 2012 – ediția a II-a). La Polirom a publicat volumele: *Raiul găinilor*

(2004, ediția a II-a, 2007, ediția a III-a, 2010), *Băieți de gașcă* (2005), *Proză cu amănumitul* (ediția a II-a, 2008), *Sînt o babă comunistă!* (2007, ediția a II-a, 2010; ediția a III-a, 2011), *Cum să uiți o femeie* (2009, ediția a II-a, 2010; ediția a III-a, 2011) și *În iad toate becurile sînt arse* (colecția „Fiction Ltd.“, 2011). Alături de Radu Pavel Gheo a coordonat volumul colectiv *Tovarășe de drum. Experiență feminină în comunism* (Polirom, 2008), iar alături de Lucian Dan

Teodorovici – *Str. Revoluției nr. 89* (Polirom, 2009).

Ileana Maria Pop este unul dintre cei mai activi traducători de literatură română în limba italiană:

Dan Lungu, *Sînt o babă comunistă!/Sono una vecchia comunista!* (Zonza, 2009 și Aîsara, 2012); Dumitru Tepeneag, *La belle roumaine* (Aîsara, 2012);

Ana Maria Sandu, *Uccidimi!*, Aîsara, 2012; Lucian Dan

Teodorovici, *Celelalte povești de dragoste/Un altro giro, sciamano* (Aîsara, 2012) și *La casta dei suicidi* (Aîsara, 2011); Adrian Chivu,

Caiet de desen/Album da disegno (Aîsara, 2011); Nora Iuga, *Sexagenara și tînărul/La sessantenne e il giovane* (Nikita Editore, 2011); Florin Lăzărescu,

Trimisul nostru special/I nostro inviato speciale (Nikita Editore, 2011); Liliana Corobca, *Un an în Paradis/Un anno all'inferno* (Zonza, 2009).

Participarea reprezentantului României și a traducătorului său italian este susținută de Institutul Cultural Român.

Începînd cu anul 2004, acest festival s-a afirmat ca una dintre cele mai importante manifestări din Italia în domeniul literaturii. De-a lungul timpului au participat nume importante ale literaturii contemporane precum Eugenio Scalfari, Alessandro Baricco, Paolo Giordano, Melania Mazzucco, Giancarlo De Cataldo, Giorgio Faletti, Mo Zan, Rozycki Tomasz, Peter Schneider și alții.

Victor Eskenasy: „Cea mai interesantă apariție editorială a anului aniversar mi se pare de departe studiul cercetătoarei Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu, intitulat (nu foarte fericit) *Sergiu Celibidache privit prin Cortina de fier*“.

Sergiu Celibidache: un dirijor în vizorul serviciilor de securitate române*

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

În absența unor surse documentare fiabile, de primă mînă, despre viața lui Sergiu Celibidache – puțina corespondență publicată pînă acum fiind, fie ea cu prietenul său Eugen Trancu-lași, fie cu marele dirijor Wilhelm Furtwangler, insuficientă pentru a acoperi o biografie de peste 80 de ani –, nu este de mirare că monografia mult așteptată despre dirijor întîrzie să apară. O tentativă în acest sens a regretatului

muzicolog Laszlo Ferenc a eşuat în condițiile vitrege sub regim comunist ale accesului la arhivele din străinătate, iar monografia ce promite să fie completă și deschizătoare de drumuri, a istoricului Radu Lăzărescu, se lasă așteptată în librării. Pînă una alta, trebuie să ne mulțumim cu informații parțiale, parte a mozaicului.

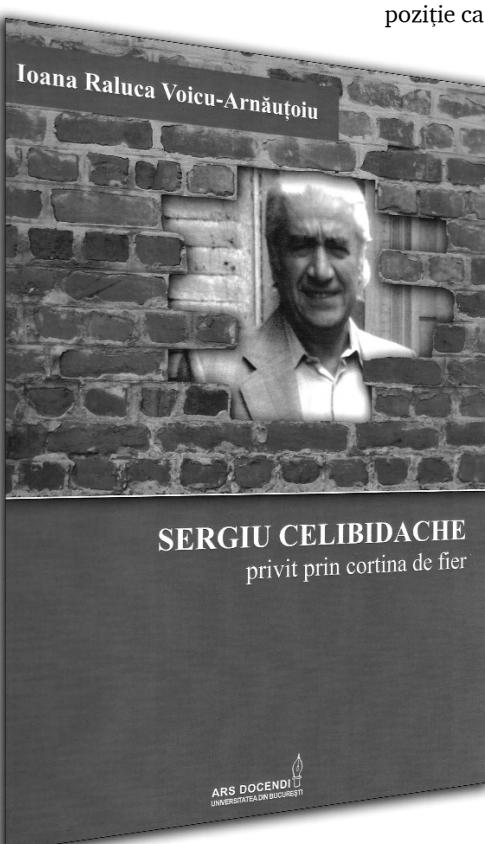
Între aparițiile editoriale ale acestui an aniversar, cea mai interesantă mi se pare de departe studiul cercetătoarei Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu, intitulat (nu foarte fericit) *Sergiu*

Celibidache privit prin Cortina de fier, o carte apărută cu sprijinul oferit de Rațiu Family Charitable Foundation de la Londra.

Ceea ce a avut autoarea cărții la dispoziție ca documentație la CNSAS au fost, în esență – conform surSELOR CITEATE –, două dosare microfilmate, proveniente din arhivele Serviciului de Informații Externe (S.I.E.). Primul dosar de urmărire „individuală“ a fost deschis la 14 iulie 1955, iar aproape trei ani mai tîrziu, în aprilie 1958, devenise astăzi de „neîncăpător“, încât se lăua hotărîrea, înregistrată birocratic, de deschidere a unui al doilea dosar. Iar lui Sergiu Celibidache i s-a acordat numele de cod „Kolb“.

Dar dirijorul fusese supravegheat și anterior anului 1955, cînd

După cum deosebiri – și, cu siguranță, rațiuni diferite de colaborare ce ar fi meritat analizate – au existat și între personalități cunoscute ale lumii intelectuale, cum au fost criticul de artă Petru Comarnescu („agentul «Anton»“), respectul muzicolog Alfred Hoffman (1929-1995; identificat în 1965 ca agent al Directiei a III-a [fosta Directie a II-a de Contraspionaj], cu numele de cod „Petrescu“; p. 57) sau Ion Dacian, directorul Teatrului de Operetă, și diverse alte „surse“, să le spunem colaboratori de mîna a două, racolați din cercul de prieteni ai lui Celibidache, cum au fost „inginerul Pavelescu“, amatorul

» Scrisă cu vervă și har, în ansamblu bine documentată de Ioana Raluca Voicu-Arnăuțoiu, cărții i se pot aduce câteva corecturi minore, care nu modifică nimic din meritele ei.

de bridge „Crăciun Nicolae“, „Radu Tudor“, agentul „Sfetcu Emanuel“ s.a.m.d.

O altă categorie de informatori-co-laboratori, după toate indicile supuse presunii și săntătați pentru evenimente biografice din trecutul lor, au constituit-o rudele apropiate ale lui Sergiu Celibidache, sora sa Magdalena și fratele său Radu. Dacă în cazul Magdalenei documentele vorbesc despre o tentativă în vederea „racolării/recrutării“ decise de Directia I în iunie 1955, în cazul lui Radu Celibidache, „luat în studiu în 1961“ și „recrutat pe bază de sentimente patriotice ca informator“ la 26 ianuarie 1965, lucrările sunt mai clare. Rapoartele sale, sub numele de cod „Rădulescu“ (poate și „Cristescu“?; v. pag. 61), erau apreciate justificativ de ofiterii Securității drept partial „utile“, dar au fost, în mod evident, „inutile“, fără informațiile căutate de Securitate, din moment ce în noiembrie 1973 s-au propus „abandonarea

informatorului“ și „clasarea dosarului personal“.

Despre Celibidache nu ni se spune dacă și cînd i-au fost închise *toate* dosarele. Unul din ele, cel deschis de Directia I, cu numărul 269, a fost închis și predat la arhivă în 1958, pe motiv că la acea dată era „lipsit de posibilități informative“ și că nu avea „legături cu vîrfurile emigrației reacționare“. Dar urmărirea a continuat în mod evident și este păcat că autoarea nu spune nimic de eventualele rapoarte mai tîrzii despre „dragoste“ constantă pe care i-au purtat-o dirijorii Filarmonicii bucureștene în anii '60-'80, ei însiși în relații cu Securitatea, cum apar Mircea Basarab și Mihai Bredeceanu.

Cert este că în marginea unui raport din 1968, în atenția Serviciului 3rd, un Lt. maj. al Securității nota că are informații de la Mircea Basarab și făcea o observație pe cît de pertinentă, pe astăzi de ironica privită din perspectiva timpului:

„Din materialele informatorilor, rezultă că într-adevăr dirijorii Filarmonicii sunt slabii și, pentru a nu-și trăda și mai mult slăbiciunile, nu aduc dirijori buni din străinătate, ci cel mult de valoarea lor“. S-ar spune că nu degeaba în lumea bucureșteană a epocii era în circulație gluma care pretindea că „venirii lui Celibidache în țara i se opune... BBC“, în care cel puțin doi termeni sunt acum atestați de documente B[asarab] și B[rediceanu].

Ce urmăreau să afle de la dirijorul Sergiu Celibidache sau în ce domenii doreau să-l manipuleze „bravale“ Direcția ale Securității române? În 1951 se ordona aflarea unor „date caracteristice despre numitul în cauză“ (sic!), între care unele despre „activitatea politică“, dat fiind că în 1946 Sergiu Celibidache ar fi fost președintele de onoare și organizatorul „coloniei române din Berlin“, „compusă din elemente reacționare, fugite din țară după 23 Aug. sau aflate acolo de mult timp“.

Cu un limbaj revoluționar de epocă, documentele interne ale Securității de la mijlocul anilor '50 sugerează o intenție de racolare a dirijorului pentru Direcția de contraspionaj, dat fiind că „el pătrunde în diferite cercuri înalte ale societății burgheriei“ sau, în altă variantă, „a reușit să-si creeze relații pînă la cele mai înalte cercuri capitaliste“. În 1955, ofițerilor Securității nu le era clar „care sănt sentimentele sale patriotice“...

Starea de incertitudine planează în orice caz pînă în decembrie 1959, cînd într-un referat adnotat de Șeful Direcției I se recunoaște eșecul tentativelor „de a ne putea apropiă de el în vederea creării posibilităților de recrutare“. Cum membrii din țară ai familiei lui Celibidache nu puteau circula în străinătate și cum dirijorul era excellent remunerat în Occident, eșecul era complet, de la planul „influențării“, pînă la cel al cumpărării sufletului lui Celibidache.

Un contact direct cu dirijorul fusese stabilit abia în 1957, grăție tenorului Petre Munteanu și rezidenței Securității de la Roma, de unde un „tov. Ionel“ aprecia „necesitatea de a-l atrage „pe Kolb“ în munca informativă“. Dacă nu cu bani, rezidentul Securității de la Roma încerca să-l cîștige prin specularea sentimentelor „patriotice“, oferindu-i partiturii de muzică românească.

Iar Celibidache? Celibidache „le găsește «minore», neinteresante ca tehnică orchestrală [...] Insistă pentru *Oratoriul Bizantin* [i.e. *Nașterea Domnului*, *oratoriul bizantin de Crăciun*] de Paul Constantinescu... La o a doua întîlnire i se dădeau alte partituri, „cu speranță că va găsi ceva interesant (*Concertul pentru pian* de Paul Constantinescu, *Concert pentru orchestră de coroane de Toduță, Simfonia I-a* (sic!) de I. Dumitrescu, *Mormântare* (sic!) *la Pătrunjel* de Rogalski). Inutil de insistat asupra ideii interesului acestor partituri pentru Sergiu Celibidache, care întreaga viață a evitat să interpreteze muzică românească, inclusiv propriile compozitii.“

Tactică se schimba în 1964, un an înaintea primei participări a lui Sergiu Celibidache la Festivalul Primăverii de la Praga, la pupitru Filarmonicii cehe, cînd autoritățile și Securitatea păreau să se mulțumească fie și cu atragerea

Imagine de la lansarea volumului *Sergiu Celibidache privit prin Cortina de fier* de Ioana Raluca Voicu-Arnăutoiu, la Bookfest 2012

lui în România într-o operațiune de imagine. Dar Celibidache condiționa gestul „de posibilitatea pe care ar avea-o întorcîndu-se în țară de a întemeia o Scoală superioară de muzică, [...] o școală care să lase urmașilor talentul lor [al marilor artiști], care să fie folosit pentru creșterea de elevi“. Proiectul lui Celibidache, utopic la vremea respectivă, îl includea printre profesori, singurul avut în vedere din România, pe violinistul Garabet Avachian, care în 1965 a și fost trimis la Praga de către Consiliul de Stat pentru Cultură și Artă cu „sarcina să-l invite în țară la noi“.

La intervenția unui diplomat-rezident al Securității din capitala Cehoslovaciei, sora dirijorului, Magda Celibidache, muncitoare pe atunci într-o fabrică, cu un trecut de agentă sovietică în timpul războiului, condamnată de regimul Antonescu, apoi epurată din partid și din învățămînt în 1951, a fost, tot atunci, chemată personal de Constanța Crăciun și îmbarcată a două zi într-un avion cu destinația Praga. Sergiu Celibidache se încadra, potrivit unui document al timpului, ca „element“ în „categoria ordonată în vederea influențării pozitive“, iar sora sa, cunoscută pentru simpatia comuniste, era, desigur, considerată cea mai „utilă“.

Cum era de așteptat, „generozitatea“ atașată „influențării pozitive“, chiar în condițiile scurtei și relativei destinderi pe plan politic și cultural din România timpului, nu a mers atât de departe pentru a se întîlni cu visurile dirijorului. Probabil că și disprețul său față de George Georgescu și Matei Basarab a jucat un rol...

Iar în ciuda vizitelor efectuate în anii următori, cu Orchestra Radio Suedeză în 1970, iar apoi în 1978-1979 pentru a dirija Filarmonica „George Enescu“ la Iași și București, dînd curs unei „invitații nominale a C.S.C.A.“, Sergiu Celibidache avea să fie clasat, cu sprințul și al unuia dintre agentii

de marcă – autoarea cărții sugerîndu-l pe Petru Comarnescu drept autor al notei informative –, în categoria celor ce „au adoptat o atitudine dușmănoasă, ponegrind și denigrind poporul și cultura românească“.

Celibidache nu putea decât să constate cătă dreptatea avusea în 1967, cînd într-o scrisoare către prietenul său Trancu-Iași nota amar: „Nu văd în fond nici realizarea mizeriei muzicale în care ne găsim, nici interesul de îndreptare, de schimbare a cailor și vizititorilor“.

Scrisă cu vervă și har, în ansamblu bine documentată de Ioana Raluca Voicu-Arnăutoiu, cărții i se pot aduce căteva corecturi minore, care nu modifică nimic din meritele ei. Astfel, dacă ar fi folosit editia a doua (2003) a volumului de corespondență cu Trancu-Iași, autoarea ar fi putut evita incompetența totală demonstrată de editor la apariția primei ediții, inclusiv lectura eronată a numelui marelui dirijor ceh Karel Ancerl (transformat aiurea în „Oncerl“, și nu din viața lui Celibidache).

Pe de altă parte, o mai atentă documentație în ce-l privește pe Wilhelm Furtwängler ar fi evitat precizarea că revenirea lui la pupitru și directorul Filarmonicii din Berlin s-a produs abia în 1952. Dirijorul a fost absolvit de acuzațiile de colaborare vinovată cu regimul nazist în 1947 cînd, în mai, a reînceput să-și dirijeze Orchestra, în paralel cu Sergiu Celibidache. Preluarea din nou, oficială și în exclusivitate, a postului de director al Filarmonicii berlineze a avut loc în septembrie 1951. Spre bătaia de cap în anii următori a Securității, incapabilă să-l urmărească pe Sergiu Celibidache în numeroasele sale deplasări în lumea largă, din America de Sud și Israel, în întreaga Europă.

*Ioana Raluca Voicu-Arnăutoiu, *Sergiu Celibidache privit prin Cortina de fier. Ars Docendi. Universitatea București, 2012, 136 pp.*

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

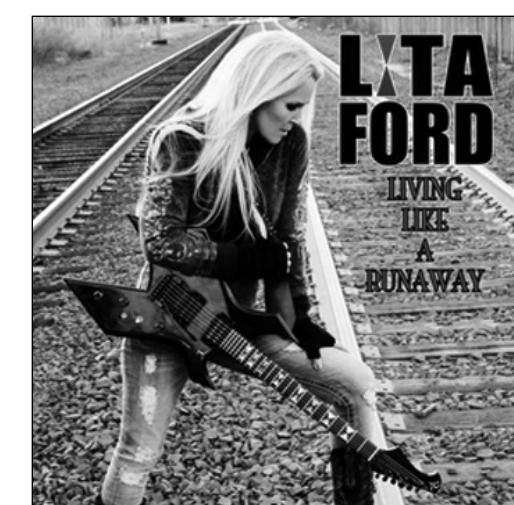
Bagaj de vacanță

Ca de obicei, cînd vine vara, mă pomeneșc pe masă, prin cutii, pe HDD cu o sumă de titluri lăsată la o parte, să le savurez pe îndelete, cîndva, în mijlocul torid al vacanței, concediului sau cum s-o numi ceea ce capătă omul cu slujbă fixă, program monoton și salariu limitat. Ascund amănuntul că trăiesc aproximativ în luxul bugetarului din guvernarea precedentă, drept care ascult non-stop cît și ce pot, străduindu-mă să nu ratez vreuna dintre noile apariții discografice. Nu de alta, dar nu vreau să-mi împovărez bagajul cărându-le prin arhipelagul grecesc, unde piața e scumpă, dar viața frumoasă și eu n-o să ajung vreodată. Iată căteva titluri ce mi-au trecut pe la (sau pe lîngă) urechi fără să le cronicez:

Cherry Bomb – *This Is the End of Control* (un fel de Runaway ceva mai dulci, mai pline de șarm); Sonny Landreth – *Elemental Journey* (blues-rock de factură elevată); Ladyhawke – *Anxiety* (pop-rock mai aspru, apropiat de primele discuri Garbage); Soul-savers – *The Light the Dead See* (altfel de pop-rock-electronic, în stilul Depeche Mode; ceea ce nu-i de mirare, doar vocalist e Dave Gahan!); Graham Coxon – A+E (brit-pop-rock ambicioș, cu accente dure estompat de înțelepciunea „chitaristului tăcut“); Anathema – *Weather Systems* (un disc neobișnuit pentru „adevărății fani“ ai trupei, mai degrabă pop-rock ușurel decât metal greu de topit); Dr. John – *Locked Down* (ceva pe gustul iubitorilor de New Orleans, funky-pop de ascultat la o terasă în marginea unei păduri de sălcii, lîngă un lac plin de vegetație rugoasă); Paul Weller – *Sonic Kicks* (album consistent, modern, cu aspect pop-rock, dar cuceritor prin aluziile lui rave-punk); Sigur Rós – *Valtari* (atât de straniu e acest muzician, încât să abțin să-i comentez super-finisatele opusuri; e ca și cum te-ai apuca să faci eseuri inepțe despre fotografii color, luate cu un Hasselblad, într-o zi senină din scurta vară islandeză, în țara natală a lui Sigur); Silversun; Pickups – *Neck of the Woods* (rock alternativ la fel de liniștit ca o casă din suburbii orașelor industriale); Duke Robillard –

Wobble Walkin' (jazz cu influențe blues, formulă de trio, un soi de moft al unuia dintre cei mai buni chitaristi ai genului, și mai cu seamă o reverență către înaintașii aproape uitați în vîjelia lumii actuale); Fear Factory – *The Industrialist* (nimic altceva decât o bună doză de metal forțat, muncitorește polizat cu un flex descentrat, la viteză constantă); Santana – *Shape Shifter* (obișnuită și demult inconfundabilă muzică Santana, pretins inspirată de vizitarea nenumăratelor regiuni ale lumii, încât pare o glumă precizarea despre aborigenii nativi); Luca Turilli's Rhapsody – *Ascending to Infinity* (demonstrație excelentă de virtuozitate chitaristică, în genul simfonic-rock, unde nu-i la îndemîna multora să aducă îmbunătățiri schemei originale); Garbage – *Not Your Kind of People* (parcă s-a consumat furia post-grunge de-acum aproape două decenii... deloc inexplicabil, dar sună bine!); Howlin Rain – *The Russian Wilds* (ceva rock la nivelul anului în curs, fără prea multe bătăi de cap, deși dacă îți pui mintea cu rușii, fie și-n titlu unui disc...); Otis Taylor – *Contraband* (blues de forță, ce nu poate fi ascultat ori cînd, ci numai spre fundul sticlei de whisky... de contrabandă, evident!); Al Kent – *The Best of Disco Demands* (o binevenită, uneori, întoarcere la era disco); Janis Joplin & Big Brother & The Holding Company – *Live at the Carousel Ballroom, 1968* (să nu uităm pe cei de neuitat); Scissor Sisters – *Magic Hour* (disco-pop cu „parental advisory explicit content“! Te joci?!).

Și, dacă mi se permite: Lita Ford – *Living Like a Runaway*, disc la care n-am nimic de adăugat!

» Scenele de luptă și celealte calități ale filmului urcă *Haywire* mult peste media producțiilor de gen. Nu știu însă dacă e un motiv suficient pentru a-l face automat un „must” al achiziționării pe DVD sau Blu-ray.

Cum bat femeile

După cum știi, chiar dacă nu sănțezi amatori, producțiile de tip „thriller de acțiune” nu lipsesc de pe marile și micile ecrane. Problema este că, de multă vreme încoace, calitatea acestor filme s-a clasat mai ales în zona dintre „prost” și „bah” (cu prea puține excepții).

Primele e-BOOK-uri POLIROM

și CARTEA ROMÂNEASCĂ

330 titluri disponibile

www.polirom.ro

Proiect realizat în colaborare cu

Dragoș Cojocaru

Una dintre aceste excepții se numește *Haywire*: *Cursa spre supraviețuire*, excursie în genul thriller-ului cu spioni pe care și-o oferă, cu mare plăcere, lăudatul regizor Steven Soderbergh. Un Soderbergh extrem de ocupat – în septembrie anul trecut a lansat *Contagion*, în ianuarie *Haywire*, în această vară comedie cu stripperi *Magic Mike*, plus două filme pe care le filmează anul acesta, o biografie și un alt thriller (*The Side Effects*).

În *Haywire*, Soderbergh merge pe mîna unui scenariu clasic al genului: un agent de elită al serviciilor secrete se pomenește acuzat pe nedrept și trebuie să se disculpe, să descâlcească ițele conspirației căreia îl cade victimă și, în același timp, trebuie să se apere de hoarde de asasini trimiși pe urmele lui.

Conform notelor de producție, marele motiv pentru care Soderberg a ținut să realizeze un thriller a fost dorința lui de a „revizita” saga James Bond al cărei fan este, dar cu „misiunea” de a da un spațiu de manevră mai mare personajelor secundare (de obicei abia schițate în producțiile de gen) și de a injecta în poveste o doză mai mare de realism.

Prin urmare, Soderbergh își oferă o distribuție de mare

calibru (Ewan McGregor, Michael Douglas, Antonio Banderas, Michael Fassbender, Mathieu Kassowitz și mai tînărul Channing Tatum). și fiindcă Bondul lui Soderbergh este o reprezentantă a sexului slab, acești mari actori fac gardă în jurul interpretei rolului principal, marele atu al filmului. Se numește Gina Carano și nici măcar nu este actriță, ci bătușă cu diplomă în arte marțiale, vedetă a emisiunii „American Gladiators”. Prin urmare, *Haywire* vă propune o succesiune de scene de acțiune și bătăi atât de impresionante (și culmea, realiste) încît Steven Seagal să cam înverzi de invidie.

Scenele de luptă și celealte calități ale filmului urcă *Haywire* mult peste media producțiilor de gen. Nu știu însă dacă e un motiv suficient pentru a-l face automat un „must” al achiziționării pe DVD sau Blu-ray.

Jurămîntul

Nou pe lista celor mai proaspete apariții pe DVD și Blu-ray este și *The Vow/Jurămîntul*, o dramă romantică ce vine cu un scenariu demn de *Memento*.

Este vorba despre un cuplu proaspăt căsătorit, lovit de o mare tragedie: soția cade victimă a unui accident rutier în urma căruia ultimii ani se șterg din memoria ei. Prin urmare, soțul ei trebuie

să facă totul pentru a-și recăști soția, iar aceasta trebuie să își recapete anii de viață coplet pierduți.

Pare, la prima vedere, o variație pe un scenariu deja folosit în alte filme, dar *Jurămîntul* are de partea lui un uriaș atu: este bazat pe o poveste întîmplată la începutul anilor '90 cuplului american Kim și Krickitt Carpenter.

Baza reală a poveștii și actorii (Rachel Macadams, Channing Tatum, Sam Neil și Jessica Lange) sănt, din păcate, cam singurele lucruri bune ale acestei drame romantice în care criticii s-au întrecut să arunce cu roșii, într-o măsură invers proporțională cu succesul financiar al filmului...

Ultima exorcizare

Nu e ultima, vă promitem... Din 1973, de cînd William

Friedkin a deschis porțile iadului cu exemplul *Exorcistul*, acest gen horror (posesie demonică, exorcism etc.) a prins și nu prea, fiind cam zdrobit sub măreția te-nebroasă a capodoperei initiale, neegalată de cele 4-5 urmări tot mai anemice.

Prin urmare, *Exorcistul* a rămas unic campion la această categorie de film pe care tocmai el a inițiat-o, deși nu a fost scutit de concurenți cu ambiție, dar cam fără calități artistice.

În ultimii ani a explodat însă această modă a filmului de tip „found footage” (despre care am mai scris) reprezentată de producții cu un microbuget și un profit maxim, precum *Blair Witch Project* sau, mai nou, seria *Paranormal Activity*. Era doar o chestiune de timp pînă cînd un subiect de tip *Exorcistul* avea să atragă atenția unui realizator de „filme găsite”...

Acesta a fost debutantul Daniel Stamm, iar filmul lui, lansat în toamna lui 2010, s-a numit *Ultima exorcizare*. În program, toate elementele din *Exorcistul inițial*: preotul fără iluzii (aici e un fals predicator), un caz grav de posesie, fetița bîntuită etc., puse în această formă de fals documentar, produs de Eli Roth, autor al crîncenelor filme din seria *Hostel* și actor în *Inglourious Basterds*.

Ce se obține? Un film horror în viziune subiectivă care are parte de seria lui de defecte, dar care, pe ansamblu, este reușit și în care, cu toate clișeele de gen, regizorul reușește să obțină și cîteva efecte terifiantă, cu actori chiar buni și cu un final apoteotic, însă cam de carnaval.

Oltița Cîntec: „Nu iese fum fără foc, iar fumul se referă la faptul că, nu se știe din ce motive și cum, s-au operat ajustări la nivelul scenei care fac ca din primele trei, patru rînduri, vizibilitatea să fie aproape nulă.”

Acustică și vizibilitate

Pantaloni, rivaltă, arlechini, scenă italiană, ștangi, buzunare, fosă, turnantă. Nu-i o înșiruire aleatorie, sătul cuvintelor din vocabularul specific sălilor de teatru și operă, curente printre lucrătorii din artele de gen. Pentru a-și servi destinația, sălile acestea trebuie să respecte o arhitectură, mai ales interioară, de la care proiectanții și constructorii nu prea au cum să se abată.

Nu orice incintă poate deveni spațiu adecvat prezentării unor spectacole teatrale ori muzicale. Adevărul acesta îl știau încă din Antichitatea vechii greci. Atunci, teatrul era considerat un element esențial în formarea bunului cetătean. Aristotel însuși pomenea, în cea dintâi lucrare apuseană de teorie teatrală, despre catarsul eliberator activat de strânrarea milei și fricii. Amfiteatrele edificate special, cu platforma de joc dispusă la baza unei coline și cu spectatorii, în număr de ordinul a 20.000-30.000, asezați pe gradene urcând în pantă, constituie, încă și azi, la mii de ani de la inaugurare, strălucite exemple de arhitectură specifică. Cu o știință extraordinară, constructorii asigurau o acustică și o vizibilitate perfecte, uimitoare și pentru specialiștii prezentului. Care le iau ca model. La Epidaur, de pildă, geometria formelor, raporturile dintre semi-circulare, circulare, înclinație, unghiuri, și calitățile materialelor utilizate fac ca soapele din scenă să se audă pînă în ultimul rînd. Fără ecou ori alte distorsionări, doar sunetul pur. Iar vizibilitatea să fie fără cusur. Anticii iubeau sunetul, căci tot Aristotel sublinia importanța cîntului printre regulile de aur ale unei tragedii.

Revenind în prezent, acustica rămîne unul dintre parametrii vitali pentru o sală de spectacole. Marile ambiente de concert sunt clasificate după însușirile de acest tip, evident, fără apel la sisteme tehnice de amplificare. Acustica depinde de o mulțime de factori, dar, o știu și nespecialiștii, calitatea este determinată în principal de formă, de raportul dintre spațiul de joc și acela în care se află publicul, și, evident, de materialele de construcție. Aici fizica și legile

DATUL ÎN SPECTACOL

Oltița CÎNTEC

ei precise se manifestă prin efecte uimițoare. Traекторia sunetului, materialele care îl absorb ori reproiectează spre emițător și receptor, de la constituiții pereteilor, scîndura scenei, obligatoriu, de o anumită esență lemnoasă, pînă la catifeaua din fotoliile pe care stau spectatorii devin elemente care condiționează cît de bine auzim ori nu într-o sală.

Cîteva probleme după restaurarea sălii mari a Naționalului ieșean

Nu mi-aș fi amintit acum despre aceste lucruri dacă nu mi-ar fi ajuns la urechi rumori despre cîteva probleme de asemenea natură ivite după restaurarea sălii mari a Teatrului Național din Iași. Nu iese fum fără foc, iar fumul se referă la faptul că, nu se știe din ce motive și cum, s-au operat ajustări la nivelul scenei care fac ca din primele trei, patru rînduri, vizibilitatea să fie aproape nulă. Helmer și Fellner, da, cei doi arhitecti austrieci care au imaginat clădirea, la 1894, atîț de frumoasă și de potrivită pentru teatru, au ținut cont de destinația ei și i-au conferit toate standardele necesare de vizibilitate și acustică. De pildă, rampa, partea din față a scenei,

avea o mică înclinare, nu pentru a-i șicana pe interpréti, ci pentru a le permite privitorilor din imediata apropiere să vadă, fără să-și rupă gîțul dînd capul prea pe spate ori ridicîndu-se ușor din scaun. Cît privește acustica, aceleasi voci care au lansat rumorile zic că vom constata la primele reprezentații cît s-a pierdut ori, Doamne, dă, nu s-a pierdut din calitățile sonore! Înțelept ar fi fost ca specialiștii să măsoare, cu aparatul adecvat, cotele inițiale, măsurătorile să fie reluate pe parcursul etapelor de restaurare și, desigur, acum, înainte de finalizare. Pesimistii sănătății îngrijorați. Optimistii zic că „problema“ se rezolvă cu cîteva microfoane de fond ultraperformante, amplasate în punctele cheie ale spațiului de joc. Ori chiar cu lavaliere. Nu va fi însă același lucru ca atunci cînd sunetul ajunge la ureche impostaș de actor. Oricît de sofisticate, sistemele de amplificare afectează naturalețea. Iar în teatru, rostirea e unul dintre elementele importante care fac o creație. Timbrul, un mic accent așezat în frază asupra unui cuvînt, joaca cu intensitatea, cu volumul, tăcerile constituie micul arsenal sonor al interpretului. Microfonul devine un intermediar care, oricît de performant ar fi, intervene în rostire și în comunicarea emoțională.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBO

Evenimentul

— Ia să văd, ce cravată ți-ai pus?

— ...

— Nu, măi omule, nu cămașa aia! Nu vezi că nu-i călcătă? Of, parcă ești handicapat! Ti-am spus s-o ieș pe aia roz, că-i de vară, se potrivește cu evenimentul și se asortează cu rochia mea roșie.

— Da' cravata-i bună?

— Normal că nu-i bună! S-o poarte mă-ta în mormînt cravata aia! Ti-am zis, pe aia cu dungi, vișinie cu negru!

— Și unde e cămașa roz?

— În cur după ureche! Am lăsat-o în debara, pe umerasul de după ușă. Iar vorbesc la pereți? Nimic n-auzi din ce zic. Mai bine aş munci încă cinci ani decât să ies cu tine undeva.

— Auzite-ar Dumnezeu!

— Ce-ai zis?

— Nimica, ziemă că m-aș plătiști acasă singur toată ziua.

— N-ai fi în stare să bei nici un pară cu apă de capul tău, aia e! Ai sta toată ziua în parc la table cu Palade și șleahta de moșnegi cîrpiți.

— Păi nu asta fac pensionarii?

Ce-ai vrea să fac?

— Să... îți zic eu imediat ce să fac... Ia dă să văd cum stă cravata! Ei, vezi? Așa da. Acuma o s-arătă și noi a oameni. Că o s-apărem la televizor și trebuie să fim cumva. Că dacă iar vine madame Mandache cu imprimeurile ei florale pe care i le-a trimis fiică-sa din Grecia, cad jos și fac spume.

— Bine că e spitalul lîngă. Poate te și pun în același salon cu Năstase.

— Băi, Nelule! Cum ar fi?

— De vis! Acum chiar îți imaginez cum faci criza, nu?

— Da' n-au cum să mă pună în același salon cu Năstase...

— Bine că ți-ai dat seama...

— Năstase stă singur, că doar nu e student, să-l pună cu alții în cameră.

— Ai dreptate.

— Ei, vezi, ce bine e cînd ești de acord cu mine? E aşa greu? Hai, vino să-ți aşez cravata. Ptiu, să nu-ți fie de deochi! Acuma o să moară de ciudă baba Mandă cînd o să vadă că sănătem mai frumoși ca ea și boșorogul ei. Gata, mă duc să mă dau cu spray și coborîm. Închide televizorul.

În acest moment, doamnelor și domnilor, oamenii adunați aici în curtea spitalului, scandă La mulți ani!...

— Femeie, ia vino puțin...

— Ce-i?

— Au început mai devreme.

...au venit cu pancarde, să-l susțină pe Adrian Năstase, astăzi, de ziua domniei sale. Vor să-i arate că este încă iubit și prețuit și că gestul său necugereț nu i-a făcut să-și piardă încrede...

— Vai de mine. Da' cît e ceasul? Aoleu! Hai să coborîm repede, că-i mai prindem! Televizorul mă-sii! Uite-o pe Mandăchioia cum cîntă în față. În rochia cu flori.

...și cin să maa trăiască? Mulți ani, mulți ani, mulți ani, mulți ani, mulți ani, Năstase săă trăiască! Altă dată, altă dată, o s-o facem și mai și mai lat!

— Imediat trecem stradă! Hai, n-auzi, lasă cheile, lasă ușa deschisă! Că pierdem ăia cinci sute de miil! Lasă pălăria! ...și sper că starea lui se va îmbunătății. Atîț deocamdată de aici de la Spitalul Floreasca, revenim cu detalii ceva mai tîrziu. Simona, ai legătura înapoi în studio.

— ...Gata, s-a dus... Am pierdut și bănuții... și Mandăchioia a apărut la Antenă, în primul rînd... Astă-i numai din cauza ta! Trebuie să te conofătești tu cu cămașă! Dezbracă-te imediat, să nu te mai văd! Să-ți facă Mandache de mîncare azi, din banii de la Antenă! Eu nu fac nimic, auzi? Marș la table!

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu. **Film:** Iulia Blaga. **Teatru:** Oltița Cîntec.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu.

TV: Alex Savitescu.

Actualitate: R. Chiruță, Veronica D. Niculescu, Elena Vlăduceanu.

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333, Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Codrin Liviu Cujitaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Irimia, Bogdan Romaniu.

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului »
Manuscrisurile primite la redacție nu se înapoiază

Iulia Blaga: „*Abraham Lincoln: Vînător de vampiri* nu e nici rupt din cer, nici de aruncat la gunoi. Pretențiile lui sunt oneste în raport cu ce oferă. Își propune să lanseze o serie, e adevărat – și o face promițător, deși nu inovează”.

ENTICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Colaj

Ambasada Republiei Islamice Iran, în colaborare cu Muzeul Național al Țăranului Român și Biblioteca Națională a României, a organizat în perioada 22-28 iunie 2012, la București, Săptămâna Culturii Iraniene – o serie de evenimente menite să aducă mai aproape de publicul român cultura și arta persană.

Programul a cuprins:

- Expoziție de fotografie – Iran, istorie și modernitate
- Expoziție de artă tradițională și artizanat
- Expoziție de costume populare din diverse zone ale țării
- Expoziție de artă culinară
- Concerte de muzică tradițională și folclor cu participarea Grupului „Soor” și a interpretului de muzică populară Ashigh Asgar.

(Sursa: site-ul Muzeului Țăranului Român)

Jafar Panahi este un regizor iranian renumit pe plan internațional, care a cîștigat Leul de Aur la Veneția în 2000, pentru filmul său *Dayareh (Cercul)*. Panahi a fost condamnat la șase ani de închisoare și la douăzeci de ani de interdicție de a desfășura orice formă de activitate artistică – inclusiv de a face filme, a scrie scenarii, a călători în străinătate sau a vorbi cu presa. Panahi a fost acuzat de „propagandă împotriva statului”. Momentan, se află în arest la domiciliu, iar colaboratorul său, Mohammad Rasoulof, a fost și el condamnat la șase ani de închisoare.

Majid Tavakkoli este un student iranian condamnat la opt ani de închisoare pentru că a criticat guvernul. A fost arestat și bătut de autorități pe 7 decembrie 2009, după ce a vorbit în fața unei mulțimi adunate la Universitatea de Tehnologie din Iran. Amnesty International consideră că Majid Tavakkoli e un prizonier de conștiință, încarcerat pentru că și-a exersat în mod pașnic dreptul la libertatea de expresie.

Bahreh Hedayat este o studentă iraniană condamnată la 10 ani de închisoare pentru că l-a „insultat pe președinte”. A fost arestată pe 31 decembrie 2009, după protestele anti-guvernamentale care au avut loc la festivalul religios din Ashoura. A fost acuzată, printre altele, că a acordat interviuri presei străine. (sursa: site-ul Amnesty International)

Și tristețea că nimeni n-a sănționat această sărbătorire propagandistică a culturii iraniene cu sprijinul a două instituții importante din România, în condițiile în care peste tot în lume se vorbește de încălcarea drepturilor omului și de abuzurile guvernului iranian. Poate data viitoare.

ISSN 1584-8272

9 77 1584 8 7000 362

Abraham Lincoln, spaima vampirilor

S-o fi regăsit Tim Burton în Tim(ur) Bekmambetov, al cărui film l-a coprodus? Rusul e mai degrabă un fel de Roland Emmerich cu sînge slav. Ambițul lui e mare. El vrea blockbuster, nu film de cartier, agreat de patru-cinci esteți gîdilați de plăcerea de a descoperi referințe la clasici. Dar față de *Rondul de noapte/Night Watch* (2004), *Abraham Lincoln: Vînător de vampiri/Abraham Lincoln: Vampire Hunter* e un pas înainte. Totul e să știi de la ce bază pleci și la ce te aștepți (pînă la urmă, acesta e punctul de plecare cînd intră la un film comercial). Cînd ai farfurioara de nachos în brațe și atenția îți e împărțită între ecran și sos, pragul tău critic scade și tinzi să aduci și filmul din fața ochilor la nivelul chipsurilor pe care le bagi în gură cu minima grijă de a nu da sos pe haine.

FILM

Iulia BLAGA

Era inevitabil ca *Abraham Lincoln* să nu ajungă și vînător de vampiri într-o bună zi, dar asta nu i se datorează nici lui Burton, nici lui Bekmambetov, ci lui Seth Grahame-Smith, autorul romanului *Abraham Lincoln: Vampire Hunter*, publicat în 2010. Umorul cărții se pierde pînă la pînza ecranului, iar lupta împotriva discriminării rasiale văzută ca război cu vampirii e un artificiu de efect care ne permite să îl punem pe președintele american – ca și mitul vampirilor – într-o nouă perspectivă. Lui Bekmambetov (ajutat, presupunem, de Burton) îi reușește însă recrearea unei epoci care rareori a părut autentică pe ecran. În 3D și cu toată desfășurarea de forțe a unui film de 69 de milioane de dolari, New Orleans-ul arătă „ca de la mama lui”, avînd mai degrabă coloritul unui desen de epocă decît tușa grandilocventă a producției de buget mare. În general, filmul are această capacitate de a părea recrea o lume. E un lucru la care te gîndești în timpul proiecției: stimulat de nevoia de a face bani, cinematograful a ajuns la o dezvoltare tehnică ce îi permite să recreeze trecutul. Totul e ca printre toate aceste filme comerciale puse pe cîștig să se strecoare și filme cu altă mișă (totuși cu o mișă ceva mai mare decît *Inception*, care e pînă la urmă o colecție de teme și clisee).

Abraham Lincoln: Vînător de vampiri nu e nici rupt din cer, nici de aruncat la gunoi. Pretențiile lui sunt oneste în raport cu ce oferă. Își propune să lanseze o serie, e adevărat – și o face promițător, deși nu inovează. Ce îi ieșe e o anumită rigoare formală (*Rondul de seară* era încărcat și întunecat), o grijă pentru verosimilitate istorică și o atenție mai mare decît la alte filme similare acordată actorilor. Nu încape vorbă, efectele speciale au avut parte de un tratament special. Dar, pe lîngă coregrafierea scenelor de acțiune, există un interes aparte ca spectatorul să nu plece din sală fără să nu fi gustat lucruri făcute profesionist, deși după rețetă.

Vampirii nu au de gînd să ne lase

Filmul îi dă primul rol important lui Benjamin Walker. Nu faptul că e gînerele lui Meryl Streep îl recomanda pentru rol, ci fizicul său retro de gentleman binecrescut, care se ghidează după un cod moral riguros. Înalt ca bradul, Walker are ceva din politetea lui James Stewart, deși l-ar putea juca la un moment dat și pe fiul lui Liam Neeson, cu care seamănă. Oricum, ocupările nocturne ale eroului îi dau un aer de Spiderman, iar filmul speculează prea puțin umorul ieșit din frecarea dintre postura de ucigaș de vampiri și aerul candid al vînzătorului de magazin. Actorii care îi țin companie lui Benjamin Walker poartă și ei în fizic amprenta trecutului, scoasă în evidență de machiaj și de costume. Dominic Cooper, Mary Elizabeth Winstead, Rufus Sewell, Anthony Mackie și prea puțin fosofitul Marton Csokas completează o

distribuție bine aleasă, care preferă actori de plan secund sau prea puțin cunoscuți, dar care să intre perfect în rol.

Oricum, e evident că vampirii nu au de gînd să ne lase. Genul a încercat în acest an să se spele de „rușinea” în care l-a tîrît seria *Amurg*. Iubitorii tradiționali de vampiri se așteptau ca *Umbre întunecate/Dark Shadows* să reducă genul la gloria de altădată, dar Tim Burton nu a făcut decît o revizitare semi-respectuoasă, semi-parodică a clasnicilor, adăugind și un comentariu hazliu despre relația trecut-prezent. Ieșit la o lună distanță, filmul lui Tim

Bekmambetov se străduiește și el să ne șteargă din minte imaginea vampirilor eco din seria care își va da obștescul sfîrșit în noiembrie, dar deviază multul pe o traiectorie nouă. Ce nu înțeleg, poate, cei care duc dorul vampirilor de odi-nioară este că, deși nemuritori, aceștia rămîn în timpul lor. Fiecare epocă are vampirii pe care îi merită – de aceea multul rămîne mereu proaspăt.

Abraham Lincoln: Vînător de vampiri/Abraham Lincoln: Vampire Hunter, de Timur Bekmambetov. Cu: Benjamin Walker, Dominic Cooper, Mary Elizabeth Winstead, Rufus Sewell, Anthony Mackie, Marton Csokas